

Beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen

De Raad Gooise Meren

Gelezen het voorstel 'Beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen' met zaaknummer 1282224 van het college van burgemeester en wethouders,

Besluit

1. Het beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen vast te stellen;
2. Te kiezen voor scenario I (huidige situatie) waarbij de gemeente verantwoordelijk blijft voor de acht begraafplaatsen;
3. Een structureel uitvoeringsbudget van € 30.000 toe te kennen;

"De begraafplaats van de toekomst is een uitnodigende, multifunctionele omgeving. Hier worden overledenen begraven of wordt hun as bijgezet. Deze plek wordt bezocht door mensen die overledenen herdenken, genieten van de natuur en/of historische waarden, deelnemen aan activiteiten die in het teken staan van herdenken en/of het bespreekbaar maken van de dood en rouw."¹

Voorwoord

Wie een begraafplaats bezoekt, stapt als het ware in een andere wereld. Het is er rustig en groen. Wandelend over de paden lees je op de grafstenen onwillekeurig namen en sterfdata en vorm je je een beeld van die voorbije levens. In de vormgeving van de grafmonumenten zie je de tijdgeest terug, de maatschappelijke status van gestorvenen en vaak het verdriet van nabestaanden. Zo weerspiegelen begraafplaatsen sociale en cultuurhistorische gebruiken rond de dood, afscheid nemen en begraven. Onze gemeente kent een rijk palet aan begraafplaatsen, dertien in totaal, waarvan er acht beheerd worden door de gemeente. Deze begraafplaatsen zijn nauw verbonden met het dorp of de stad waar ze liggen en hebben ieder een eigen identiteit.

Het is de taak van de gemeente om deze begraafplaatsen duurzaam te beheren, zodat zij in al hun verscheidenheid ook toekomstige generaties een rust- en gedenkplaats kunnen bieden. Deze beleidsnota bespreekt de verschillende functies en waarden van de begraafplaatsen. In antwoord op de vraagstukken die hiermee verbonden zijn, biedt deze nota een kader voor een toekomstbestendig beheer.

Barbara Boudewijnse , wethouder

Samenvatting

Gemeente Gooise Meren is rijk bedeeld met dertien begraafplaatsen. Acht daarvan zijn in handen van de gemeente en hebben ieder een ander karakter en een eigen geschiedenis. De overige vijf begraafplaatsen zijn particulier eigendom en worden bijvoorbeeld beheerd door een stichting of parochie.

De uitgangspunten die op dit moment gelden op de gemeentelijke begraafplaatsen zijn opgenomen in het rapport 'Begraven in Gooise Meren'. Dit rapport dateert van 2016, direct na de fusie tot de gemeente Gooise Meren. Het doel was het harmoniseren van tarieven, regels en beheer van alle gemeentelijke begraafplaatsen. Na negen jaar is het tijd om deze uitgangspunten te actualiseren.

De begraafplaatsen zijn van grote betekenis. Gemeente Gooise Meren wil met haar beleid de sociale, ecologische, culturele, economische en recreatieve functies en waarden van de begraafplaatsen beschermen en van kwaliteit blijven voorzien. In dit beleidskader spreekt de gemeente Gooise Meren de wens uit om samen met haar ketenpartners (de beide stichtingen die de Oude Begraafplaats en de Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats onderhouden), de uitvaartondernemers en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, te werken aan toekomstbestendige en duurzame begraafplaatsen in Gooise Meren. Het beleidskader en de doelstellingen zijn tot stand gekomen via onderzoek, interne expertise en participatie.

De komende jaren nemen we het voortouw om samen met onze stakeholders aan de volgende vijf doelstellingen voor de begraafplaatsen te werken:

1) Definitie en illustratie uit het rapport 'De begraafplaats van de toekomst, van hoofd naar hart' uit november 2020

1. We willen veranderende wensen en gewoonten m.b.t. begraven, rouwen en herdenken mogelijk maken door onze producten te blijven ontwikkelen.
2. We werken vanuit een beheer dat gericht is op meer groen en biodiversiteit en met aandacht voor stadsecologie, om de toekomstbestendigheid, duurzaamheid en klimaatbestendigheid van de begraafplaatsen vergroten.
3. De historische kenmerken van de begraafplaatsen behouden en beheren we op een zorgvuldige manier, tegen realistische kosten.
4. We stellen de begraafplaatsen zoveel mogelijk open en maken deze toegankelijk voor een breed publiek, rekening houdend met de primaire functie van de begraafplaatsen.
5. We voldoen aan het begrotingsuitgangspunt van 50% dekking van de kosten van de begraafplaatsen door adequaat te budgetteren en te onderzoeken of er meer mogelijkheden zijn om de kosten te dekken.

1 Inleiding

Op de begraafplaatsen in Gooise Meren wordt al eeuwenlang afscheid genomen van dierbare overledenen. De wijzen waarop afscheid wordt genomen zijn voortdurend aan verandering onderhevig. Dit geldt ook voor de manier waarop nabestaanden en beheerders denken over de vormgeving van gedenktekens en het omgaan met de dood. Begraafplaatsen zijn cultuurdragers en geven maatschappelijke ontwikkelingen, zoals religieuze denkbeelden en medische ontwikkelingen weer. Daarnaast hebben de meeste begraafplaatsen een parkachtig karakter met bijzondere bomen en heesters.

Gemeente Gooise Meren kent dertien begraafplaatsen. Acht van deze begraafplaatsen zijn in eigendom en beheer van de gemeente:

- Algemene Begraafplaats Bussum
- Algemene Begraafplaats Muiden
- Algemene Begraafplaats Muiderberg
- Natuurbegraafplaats Naarden
- Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum
- Nieuw Valkeveen Naarden
- Oude Begraafplaats Naarden
- Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum

Onderling verschillen ze sterk van karakter. De begraafplaatsen liggen in de kernen van Gooise Meren en versterken de identiteit van deze kernen. In bijlage 1 is een beschrijving van elke begraafplaats opgenomen.

1.1 Aanleiding

De uitgangspunten die op dit moment gelden op de gemeentelijke begraafplaatsen zijn opgenomen in het rapport 'Begraven in Gooise Meren'. Dit rapport dateert van 2016, direct na de fusie tot de gemeente Gooise Meren. Het doel was het harmoniseren van tarieven, regels en beheer van alle gemeentelijke begraafplaatsen. Ook wordt een aantal uitgangspunten benoemd voor de begraafplaatsen:

- Elke kern behoudt een begraafplaats
- De begraafplaatsen zijn kostendekkend
- Ruime keuzemogelijkheden voor de inwoners
- Stilstand is achteruitgang
- Wij zijn Gooise Meren

Nu is het ruim negen jaar later en tijd om deze uitgangspunten te actualiseren.

Bij deze actualisatie staan de volgende vragen centraal:

- Wat zijn de functies en/of waarden van de begraafplaatsen?
- Wat zijn de uitgangspunten voor de begraafplaatsen?
- Hoe ziet de begraafplaats van de toekomst eruit?
- In hoeverre moet of kan het beheer van de begraafplaatsen worden geprivatiseerd?
- Wat is het financiële kader van deze toekomstvisie?

Het antwoord op bovenstaande vragen geeft de kaders voor de toekomst van de begraafplaatsen.

1.2 Aanpak en participatie

Op een begraafplaats komen vele beleidsvelden samen. Om het toekomstbeeld voor de begraafplaatsen te bepalen is daarom gestart met een werksessie voor collega's van uiteenlopende beleidsvelden en de beheerder van de begraafplaatsen. Juist op begraafplaatsen kunnen ontwikkelingen binnen andere

beleidsterreinen worden meegenomen, zoals op het gebied van het versterken van biodiversiteit en het behoud van erfgoed.

Ook de (toekomstige) gebruikers van de begraafplaatsen zijn belangrijk bij het bepalen van de kaders. In december 2024 is een vragenlijst via Gooise Meren Spreekt opengesteld om de mening van gebruikers en mogelijke toekomstige gebruikers op te halen. Ruim 900 personen hebben de vragenlijst ingevuld. Dat heeft veel inzicht gegeven in hoe mensen denken over de begraafplaatsen en wat ze belangrijk vinden. De uitkomsten van deze vragenlijst zijn verwerkt in dit beleidskader voor de begraafplaatsen. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de resultaten.²

Ten slotte heeft in april 2025 een bijeenkomst plaatsgevonden met diverse geledingen uit de samenleving. Tijdens deze bijeenkomst is het voorkeursscenario voor toekomstbestendige begraafplaatsen gedeeld met de deelnemers en is getoetst of bijsturing noodzakelijk was. Ook zijn aandachtspunten voor de uitvoering opgehaald en verwerkt in dit beleidskader. In bijlage 3 is een impressie opgenomen van deze bijeenkomst.

1.3 Leeswijzer

- In hoofdstuk twee vertellen we meer over de acht gemeentelijke begraafplaatsen en de ontwikkelingen die hier plaatsgevonden hebben van 2016 tot nu.
- Hoofdstuk drie geeft een overzicht van het relevante beleid en de regelgeving m.b.t. begraven en begraafplaatsen waaronder ook de relevante Sustainable Development Goals (SDG's).
- De maatschappelijke ontwikkelingen en trends die betrekking hebben op de begraafplaatsen komen aan bod in hoofdstuk vier.
- Hoofdstuk vijf gaat in op de waarden van de begraafplaatsen in relatie tot de omgevingsvisie.
- Het zesde hoofdstuk beschrijft het toekomstbeeld voor de begraafplaatsen en geeft aan welke doelstellingen worden nagestreefd om bij te dragen aan toekomstbestendige begraafplaatsen.
- In het zevende hoofdstuk staat het financieel kader centraal.
- In hoofdstuk acht gaan we in op de relatie tussen de gemeente en de begraafplaatsen; we werken ze uit in drie scenario's.
- Ten slotte schetst hoofdstuk negen de aandachtspunten voor de uitvoering van dit beleidskader.

2 De begraafplaatsen

Elk van de dertien begraafplaatsen in Gooise Meren heeft een eigen ontstaansgeschiedenis en bijzondere kenmerken. In deze notitie zijn alleen uitgangspunten opgenomen voor de begraafplaatsen waarvan de gemeente de eigenaar is. Deze acht gemeentelijke begraafplaatsen zijn verdeeld over de vier kernen van de gemeente Gooise Meren. Eén ding hebben alle begraafplaatsen gemeen: ze maken de geschiedenis zichtbaar van de kern waarin ze liggen. Van oudsher zijn de begraafplaatsen de geschiedenisboeken en cultuurdragers van onze gemeente. Tegenwoordig zien we ze ook als waardevolle, groene plekken waar rust heerst voor mens en dier.

2) In het hele rapport zijn uitspraken opgenomen in gedachtenwolkjes. Deze komen uit de enquête Gooise Meren Spreekt

Op het oog beheert de gemeente maar zes begraafplaatsen. De Natuurbegraafplaats Naarden en de Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum zijn echter zelfstandige begraafplaatsen, hoewel ze vergroeid zijn met een andere begraafplaats. Natuurbegraafplaats Naarden is gelegen in een natuurgebied en kent specifieke beheermaatregelen om de natuur te beschermen. Men kan hier een graf kopen dat altijd onderdeel van de natuur zal blijven. Aan de begrafenissen op deze begraafplaatsen worden ook speciale eisen gesteld, zoals het gebruik van materialen die biologisch afbreekbaar zijn. De grond van de Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats is van oorsprong een katholieke begraafplaats die later is overgedragen aan de gemeente. De begraafplaats betreft gewijde grond. Dit maakt dat beide begraafplaatsen specifieke kenmerken hebben waardoor ze als zelfstandige begraafplaatsen worden beschouwd.

2.1 Gebeurtenissen en ontwikkelingen vanaf 2016 tot nu

In 2016 is het huidige beleidskader voor de begraafplaatsen vastgesteld. Dit kader was gericht op de harmonisatie van de regelgeving voor de begraafplaatsen na de fusie. Het doel was gelijkheid creëren, waarbij de unieke karakters van de begraafplaatsen behouden bleven. Hoewel dit beleidskader vooral praktisch van aard is, zijn er sindsdien uiteenlopende gebeurtenissen en ontwikkelingen geweest die invloed hebben gehad op het beleid en de positie van de begraafplaatsen in Gooise Meren. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 4.

Deze ontwikkelingen variëren van productontwikkeling, grootschalige ruiming, diverse restauraties van erfgoed, aanleg van een bezinningstuin tot door vrijwilligers georganiseerde rondleidingen en concerten tijdens Open Monumentendag.

2.2 Het belang van de begraafplaatsen

Veel mensen binnen en buiten de gemeente hebben verbinding met een of meerdere begraafplaatsen. Voor de overledenen zijn de begraafplaatsen hun rustplaats. De begraafplaatsen zijn daarmee vooral van betekenis voor de bezoekers, zoals de rechthebbenden van graven, familieleden of vrienden van de overledenen. Zij gebruiken de begraafplaatsen voor grafbezoek en rouwverwerking. Daarnaast zijn er bezoekers die geïnteresseerd zijn in de cultuurhistorie of het groen op de begraafplaatsen. Voor het opstellen van een beleidskader voor de begraafplaatsen is het belangrijk om ook zicht te hebben op de mening van mogelijke andere, toekomstige gebruikers.

De enquête Gooise Meren Spreekt³ (bijlage 2) heeft waardevolle informatie opgeleverd over de redenen waarom mensen een begraafplaats bezoeken, wat zij belangrijk vinden op een begraafplaats en welke activiteiten als passend worden gezien.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste resultaten van de enquête:

- Enkele begraafplaatsen worden meer gebruikt voor wandelen dan voor grafbezoek.
- Rust en een goed onderhouden, groene omgeving worden als meest belangrijk gezien.
- De helft van de respondenten vindt activiteiten, zoals rondleidingen, niet passend op de begraafplaats, de andere helft wel, afhankelijk van het type activiteit.
- Enkele respondenten willen meedenken over de toekomst van de begraafplaatsen en dan bij voorkeur die van een specifieke begraafplaats.
- Slechts enkele respondenten willen helpen bij het onderhoud van de begraafplaatsen.

3 Beleid en regelgeving

Een samenvatting van het beleid dat van toepassing is op de begraafplaatsen is opgenomen in bijlage 5. In dit hoofdstuk volgt een korte opsomming van de kaders voor de begraafplaatsen.

3.1 Wetgeving

De belangrijkste wet voor de begraafplaatsen is de Wet op de lijkbezorging. In deze wet is de landelijke regelgeving m.b.t. begraven opgenomen. De gemeente Gooise Meren heeft op grond van deze wet de verplichting om voor haar inwoners te zorgen voor voldoende begraafmogelijkheden binnen de gemeentegrenzen. De wet gaat niet in op tarieven. In lijn met de Wet op de lijkbezorging (artikel 32) zijn twee verordeningen voor de begraafplaatsen vastgesteld. Deze verordeningen bevatten regels voor de openingstijden, wijze van begraven, type graven en het ruimen van graven.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In navolging hiervan heeft gemeente Gooise Meren haar ambities en beleidsdoelen voor de lange termijn vastgelegd in de omgevingsvisie 2023. Het beleidskader voor de begraafplaatsen is vergelijkbaar met een thematisch plan onder de omgevingsvisie. Dit betekent dat dit beleidskader integraal is en wordt uitgewerkt in een uitvoeringsstrategie.

3) In het hele rapport zijn uitspraken opgenomen in gedachtenwolkjes. Deze komen uit de enquête Gooise Meren Spreekt

3.2 Gemeentelijk beleid en uitvoering

De uitgangspunten uit de in 2016 opgestelde visie 'Begraven in Gooise Meren' zijn nog steeds van toepassing bij de ontwikkelingen op de begraafplaats. Voor de dagelijkse uitvoering wordt gebruikgemaakt van de uitvoeringsnotities op het gebied van ruimingen, waardevolle grafmonumenten (Geschiedenis in Steen) en het dagelijks beheer (Beheerplan begraafplaatsen). Uit de resultaten van de enquête van 'Gooise Meren spreekt' blijkt dat het merendeel geen grote wijzigingen op de begraafplaatsen wenst maar tevreden is met het huidige beheer en de mogelijkheden die de begraafplaatsen bieden. Continuïteit van de huidige werkwijze is om die reden een belangrijk gegeven bij de ontwikkeling van dit nieuwe beleidskader.

3.2.1 Erfgoed

De begraafplaatsen herbergen veel erfgoed. Hierop is de *Erfgoed Gooise Meren, Visie en uitvoeringsprogramma 2020 en de Visie gebedshuizen (2024)* van toepassing. Het belangrijkste uitgangspunt dat relevant is voor de begraafplaatsen, is de opgave om de toegankelijkheid en de beleving van erfgoed te vergroten.

Voor de Oude Begraafplaats is in 2004 een beheervisie opgesteld met bijhorende deelplannen voor groen en graven & opstallen vanwege de bijzondere waarde die deze begraafplaats als rijksmonument heeft.

3.2.2 Duurzaamheid

De gemeente werkt in het kader van de landelijke klimaatdoelstellingen al langer aan duurzaamheid. Recent is het integrale beleidskader duurzaamheid (2024) vastgesteld, waarin het verband wordt gelegd tussen verschillende beleidsvelden. Een onderdeel hiervan zijn de internationaal erkende Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).

Bij het ontwikkelen van het beleid om de waarden van de begraafplaatsen te beschermen en bij het uitwerken van het beleidskader streven we ernaar een bijdrage te leveren aan met name de volgende SDG's:

4 Ontwikkelingen en trends

Ontwikkelingen en trends m.b.t. begraven en uitvaarten volgen elkaar snel op. Dit heeft ook gevolgen voor de rol van gemeenten t.a.v. de begraafplaatsen. Bovendien is er meer aandacht voor duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie op de begraafplaatsen. In dit hoofdstuk volgt een korte opsomming van de ontwikkelingen en trends die spelen op de begraafplaatsen in Gooise Meren. In bijlage 6 is een uitgebreidere beschrijving opgenomen.

4.1 Uitvaarttrends

Heel belangrijk dat er andere vormen van 'begraven' zijn zoals hindoeïstisch of islamitisch

In een verder verleden werd iedere overledene begraven, vaak in of bij een kerk. Sinds die tijd is er veel veranderd. Er werden begraafplaatsen aangelegd, vanaf 1955 is cremeren wettelijk toegestaan en sinds twintig jaar bestaan er natuurbegraafplaatsen. Ook Gooise Meren kent inmiddels een natuurbegraafplaats. Tegenwoordig wordt nagedacht over resomeren en veraarden (bijlage 7) als nieuwe vormen van lijkbezorging. Deze laatste twee zijn nog niet wettelijk toegestaan.

Daarnaast geldt dat de maatschappij divers is, we leven in Nederland met veel verschillende groepen samen. Zo zijn er begraafplaatsen voor verschillende geloofsovertuigingen. Zeker sinds de coronajaren is te zien dat meer groeperingen de wens hebben om een uitvaart in Nederland vorm te geven.

Een trend die al langer zichtbaar is en steeds nadrukkelijker wordt toegepast is een individueel afscheidsmoment. Een uitvaartdienst wordt niet langer vormgegeven aan de hand van een vast (religieus) stramien, maar met veel aandacht voor wie de overledene was. Dat heeft ook gevolgen voor de begraafplaatsen en de aula's op de begraafplaatsen.

Ten slotte worden (huis)dieren tegenwoordig vaak beschouwd als onderdeel van het gezin of de familie. Een trend die hiermee samenhangt is dat mensen bij het afscheid nemen van een (huis)dier vaker overgaan tot een ceremonie en een begrafenis/crematie.

Ik kan mij wel voorstellen dat wanneer iemand is overleden die heel veel van jazz hield, dit ook op de begraafplaats zou moeten kunnen.

4.2 Maatschappelijke rol van begraafplaatsen

Begraafplaatsen zijn bijzondere locaties in een gemeente. Het is een plek die de identiteit van de gemeenschap laat zien. Het zijn historische, groene rustpunten in een hectische omgeving, maar bovenal zijn het locaties waar mensen hun geliefden bijzetten en herdenken. Dat maakt dat veranderingen op een begraafplaats veel emoties oproepen. Hoewel de meningen verschillen, is te merken dat steeds meer mensen begraafplaatsen zien als mooie ontmoetingsplaatsen waar ruimte is voor herdenking en bezinning. Het wordt daarom steeds belangrijker om te zorgen dat begraafplaatsen ook daadwerkelijk toegankelijk zijn voor iedereen. Begraafplaatsen spelen ook een rol in de sociale verbindingen tussen bezoekers onderling of vrijwilligers die zich inzetten op de begraafplaatsen. Daarnaast kunnen begraafplaatsen een rol spelen in de (her)integratie in het arbeidsproces.

Naar mate graven ouder worden, gaat de plek van rouw over in een plek van geschiedenis. Op de begraafplaatsen bevinden zich vele bijzondere en unieke grafmonumenten. Deze grafmonumenten vertellen een verhaal over de geschiedenis van Gooise Meren en haar inwoners.

Ten slotte valt op dat, landelijk gezien, de laatste jaren meer gemeentelijke begraafplaatsen zelfstandig worden. In hoofdstuk 8 van dit beleidskader wordt een aantal mogelijke scenario's beschreven voor de relatie tussen de gemeente Gooise Meren en haar acht begraafplaatsen.

Ik vind het belangrijk dat 'mijn' begraafplaats rust en respect uitstraalt

4.3 Duurzaamheid op de begraafplaats

In paragraaf 3.2.2. is aangegeven dat Gooise Meren de landelijke klimaatdoelstellingen om in 2050 volledig duurzaam, klimaatneutraal en circulair te zijn onderschrijft. Ook de begraafplaatsen zijn van belang voor het behalen van deze doelstelling. Juist begraafplaatsen dragen, mede door de vaak rustige groene omgeving, bij aan biodiversiteit. Zij kunnen een positieve (verkoelende) bijdrage leveren aan de omgeving vanwege het vele groen dat er vaak te vinden is. Net als elders in de gemeente zijn de gevolgen van klimaatverandering echter in meer of mindere mate zichtbaar. Zo hebben bepaalde hagen of bomen het moeilijk als gevolg van langere, hete periodes van droogte.

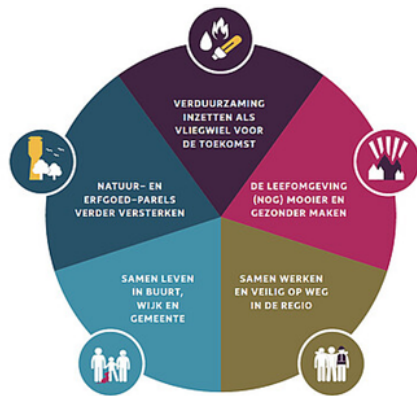
Ook de vele grafmonumenten hebben waarde voor de biodiversiteit, maar zij (met name zerken) kunnen anderzijds ook zorgen voor veel hitte. Al met al is daarom goed om bij ontwikkelingen op een begraafplaats rekening te houden met klimaatverandering.

Op de begraafplaats is ook aandacht voor circulariteit, met name op het gebied van groenafval en hergebruik van grafmonumenten, maar ook voor de inzet van duurzamer materieel om een bijdrage te leveren aan de energietransitie. Als laatste is er oog voor het verduurzamen van het vastgoed op de begraafplaatsen.

De begraafplaats die ik bezoek in Gooise Meren, bezoek ik vanwege het vele groen, vanwege de ecologische waarde, het bijzondere klimaat en als het warm is, is het daar lekker koel.

5 Betekenis van begraafplaatsen in Gooise Meren

Begraafplaatsen hebben verschillende functies en vertegenwoordigen uiteenlopende waarden. Deze waarden worden in dit hoofdstuk gerelateerd aan de ambities uit de Omgevingsvisie. Zo maken we duidelijk hoe de begraafplaatsen een bijdrage leveren aan het behalen van de ambities die de gemeente Gooise Meren voor haar leefomgeving heeft geformuleerd in de Schijf van Vijf in de Omgevingsvisie en aan het behalen van de SDG's zoals deze zijn opgenomen in het duurzaamheidsbeleid.

5.1 Primaire functie van de begraafplaatsen

De begraafplaatsen zijn in de eerste plaats van belang voor de uitvaartzorg in de gemeente. Vanuit de Wet op de lijkbezorging moet de gemeente zorgdragen voor voldoende begraafmogelijkheden voor haar inwoners. Begraafplaatsen zijn locaties waar veel samenkomt. Door het benutten van alle waarden van de begraafplaatsen, dragen we bij aan een mooie en gezondere leefomgeving (Omgevingsvisie). Begraafplaatsen dragen bij aan de groene, creatieve, saamhorige gemeente met veel geschiedenis die wij willen zijn, zoals dat ook is vastgelegd in de Omgevingsvisie.

5.2 Waarden en functies van de begraafplaatsen

Naast de primaire functie in het kader van uitvaartzorg bieden de begraafplaatsen nog meer functies en vertegenwoordigen zij waarden voor de leefomgeving. De volgende vijf functies en waarden zijn van toepassing op de acht gemeentelijke begraafplaatsen.

5.2.1 Maatschappelijke of sociale functie

Begraafplaatsen zijn sinds jaar en dag plekken waar mensen samenkomen. Het zijn ontmoetingsplekken waar gerouwd wordt. Ook zoeken we begraafplaatsen op als plek om tot rust te komen en te bezinnen, alleen en met elkaar. Deze sociale functie kan veel meer worden benut dan nu het geval is. Het zijn plekken waar verbindende, culturele activiteiten kunnen plaatsvinden. Mits deze passen bij de primaire functie van begraafplaatsen. Begraafplaatsen staan open voor iedereen, in alle verscheidenheid. Ze dragen bij aan de ambitie *samenleven in buurt, wijk en gemeente*, zoals benoemd in de Omgevingsvisie.

Het is belangrijk dat er ruimte is voor mensen voor afscheid, rust én verhalen delen.

5.2.2 Ecologische waarde

Vanwege het parkachtige karakter van begraafplaatsen en de rust die er heerst, zijn het natuurgebieden die uniek zijn qua biodiversiteit. Door al het groen bieden ze verkoeling in een verstedelijkte omgeving die steeds warmer wordt. Begraafplaatsen maken deel uit van het landschap en leggen verbanden tussen elementen van een landschap. Je vindt er bomen, struiken en andere organismen die je nergens anders vindt. Het onderhoud van de begraafplaatsen vindt op een duurzame manier plaats met oog voor het behoud en de verdere versterking van de biodiversiteit. Zo draagt de gemeente bij aan *duurzaamheid als vliegwiel voor de toekomst* (Omgevingsvisie).

Dat ook hier rekening wordt gehouden met effecten op biodiversiteit. Mossen en korstmossen komen er veel voor, uilen en vleermuizen zitten er graag. Er staan vaak interessante oude bomen en klimop waar veel insecten en vogels gebruik van maken

5.2.3 Culturele waarde

Er zijn eindeloos veel verhalen te vertellen over de begraafplaatsen zelf, de graven en de personen die er liggen. Sommige begraafplaatsen zijn geheel of gedeeltelijk gemeentelijk of Rijksmonument en sommige graven zijn monumenten. Bijna nergens is zoveel erfgoed te vinden als op begraafplaatsen. Kortom, de begraafplaatsen zijn cultuurhistorische plekken. De combinatie tussen natuur en cultuurhistorie is daarbij ook nauw verweven. De concentratie aan beeld- en steenhouwwerk, familiegeschiedenis en landschappelijke inrichting maken de plekken tot *natuur- en erfgoedparels* (Omgevingsvisie).

5.2.4 Recreatieve functie

Op begraafplaatsen kun je wandelen, alleen of met anderen, ook als er geen graf is om te bezoeken. Je kunt er tot rust komen en in stilte bezinnen in een groen en serene omgeving. Begraafplaatsen zijn

daarmee vooral plekken voor levenden. Hoewel deze recreatieve waarde niet tot de primaire functie van de begraafplaats behoort, kan deze wel een rol spelen in de verankering van de begraafplaatsen in de gemeenschap.

Een begraafplaats moet een openbare wandelplek zijn voor iedereen.

5.2.5 Economische waarde

Culturele activiteiten, natuur en erfgoed trekken toeristen en recreanten die mogelijk niet alleen voor de begraafplaatsen komen maar ook de directe omgeving bekijken. Dit zorgt voor economische bedrijvigheid en werkgelegenheid in de gemeente. Dit vraagt om een verdere uitwerking in het uitvoeringsprogramma.

5.3 De functies en waarden van de begraafplaatsen in relatie tot de ontwikkelingen en trends

De begraafplaatsen hebben meerdere functies en waarden zoals in de voorgaande paragraaf is te lezen. Door deze functies en waarden te combineren met de ontwikkelingen en trends (hoofdstuk 4) die spelen op de begraafplaatsen ontstaat een vijftal aandachtspunten waar de toekomst van de begraafplaatsen in Gooise Meren op gebaseerd kan worden. Het gaat dan om de volgende aandachtspunten:

- Uitvaartzorg
- Biodiversiteit
- Cultuurhistorie
- Open & toegankelijk
- Kostendekkendheid

6 De toekomst van de begraafplaatsen

In dit hoofdstuk formuleren we de uitgangspunten die de paraplu vormen waaronder alle besluiten, ontwikkelingen en activiteiten die betrekking hebben op het begraafplaatsbeheer vallen. Toekomstige ontwikkelingen en vraagstukken kunnen aan deze uitgangspunten getoetst worden.

6.1 Toekomstbestendige begraafplaatsen

De volgende tekst uit de Visie Buitenruimte geldt nog steeds als het gaat om de functies en waarden van de begraafplaatsen (hoofdstuk 5): 'Een begraafplaats is niet alleen een plek waar verdriet en emoties overheersen, het is ook een plek om te herdenken. Binnen de context van iedere plek hebben mensen zelf de keus om verlies persoonlijk te herdenken en te verwerken, of om contact te leggen met mensen die soortgelijke emoties (h)erkennen. Daarnaast zijn het ook groene oases, plekken voor rust, bezinning en natuurbeleving. Waar bomen, bijzondere planten, mossen, kleine dieren en vogels goed gedijen.'⁴ De antwoorden in de enquête bevestigen dit.

De primaire functie van de begraafplaatsen is de uitvaartzorg, die toegankelijk moet zijn voor alle groepen in de samenleving. Dat neemt niet weg dat begraafplaatsen zich blijven ontwikkelen, in lijn met de samenleving. Op elke begraafplaats vinden met enige regelmaat uitvaarten plaats in reeds bestaande graven maar ook in nieuwe graven. Graven worden wel of niet verlengd en de wensen van nabestaanden veranderen. Denk hierbij aan de toename van het aantal crematies (asbestemmingen) in de afgelopen jaren en in de toekomst mogelijk aan het resomeren of veraarden.

Uit de integrale werksessie en op basis van de reacties op de enquête zijn de volgende wensen geformuleerd:

- Multifunctioneel, open en voor iedereen. Overledenen worden hier begraven of hun as wordt bijgezet of verstrooid.
- Groen, biodivers en klimaatbestendig.
- Een plek waar mensen komen om overledenen te herdenken, te genieten van de natuur- en/of historische waarden en de rust of om deel te nemen aan activiteiten die in het teken staan van herdenking en bezinning.
- Een plek voor levenden om het leven te vieren.

Bovenstaande wensen hangen nauw samen met de ontwikkelingen en trends die spelen op een begraafplaats (hoofdstuk 4) en de functies en waarden van de begraafplaatsen (hoofdstuk 5). In het algemeen kan gezegd worden dat begraafplaatsen méér zijn dan alleen een plek waar geliefden een laatste rustplaats hebben.

⁴) Tekst uit Visie Buitenruimte (2018)

Het toekomstbeeld voor de begraafplaatsen is dat deze locaties voor nu en in de toekomst voldoende ruimte bieden voor de uitvaartzorg die past bij de inwoners van Gooise Meren, waarbij aandacht is voor individuele wensen ten aanzien van graven, rituelen en financiële mogelijkheden. Deze primaire functie van de begraafplaats staat centraal bij alle ontwikkelingen op de begraafplaatsen.

Om dit te kunnen bereiken én de overige functies en waarden van de gemeentelijke begraafplaatsen te waarborgen, streven wij de volgende doelstellingen na:

	Doelstelling
Uitvaartzorg	We willen veranderende wensen en gewoonten m.b.t. begraven, rouwen en herdenken mogelijk maken door onze producten te blijven ontwikkelen.
Biodiversiteit	We werken vanuit een beheer dat gericht is op meer groen en biodiversiteit en met aandacht voor stadsecologie, om de toekomstbestendigheid, duurzaamheid en klimaatbestendigheid van de begraafplaatsen vergroten.
Cultuurhistorie	De historische kenmerken van de begraafplaatsen behouden en beheren we op een zorgvuldige manier, tegen realistische kosten.
Open en toegankelijk	We stellen de begraafplaatsen zoveel mogelijk open en maken deze toegankelijk voor een breed publiek, rekening houdend met de primaire functie van de begraafplaatsen.
Kostendekkendheid	We voldoen aan het begrotingsuitgangspunt van 50% dekking van de kosten van de begraafplaatsen door adequaat te budgetteren en te onderzoeken of er meer mogelijkheden zijn om de kosten te dekken.

In de volgende paragrafen worden deze doelstellingen verder uitgewerkt in aandachtspunten op het gebied van uitvaartzorg, biodiversiteit, cultuurhistorie, openstelling en kostendekkendheid.

6.1.1 Uitvaartzorg

Een goed functionerende begraafplaats is afgestemd op de plaatselijke situatie en voldoet aan de eisen die gesteld worden vanuit de wet. Om recht te doen aan ontwikkelingen in de samenleving, is het belangrijk om in te spelen op nieuwe uitvaartwensen. Dit betekent dat we onze producten blijven ontwikkelen. Hiermee wordt ook een bijdrage geleverd aan het beheersen van de kosten van de begraafplaatsen. Samen met stakeholders, zoals uitvaartondernemers, gaan we hiermee aan de slag.

We gaan deze **doelstelling** uitwerken aan de hand van de volgende **aandachtspunten**:

- Wij bieden op de verschillende begraafplaatsen een diversiteit aan uitvaartmogelijkheden aan.
- Wij spelen in op een samenleving die verandert en passen de uitvaartmogelijkheden aan om voldoende keuzemogelijkheden te geven binnen de wettelijke mogelijkheden.

6.1.2 Biodiversiteit

In deze tijd, waarin de groene omgeving door alle ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw, energietransitie etc.) onder druk staat, biedt een begraafplaats kansen om de biodiversiteit in de directe omgeving te vergroten. In veel gevallen zijn juist op een begraafplaats soorten te vinden die elders niet of nauwelijks voorkomen. Flora & fauna floreren op begraafplaatsen door de ruimte die er is en de rust die er heerst. Meer biodiversiteit op de begraafplaats past daarnaast ook bij de maatschappelijke trend dat ook vanuit de samenleving meer belangstelling is voor de natuur in relatie tot de uitvaartzorg (natuurbegraafplaatsen).

Daarnaast bieden de begraafplaatsen, vanwege het groene karakter, verkoeling in een verstedelijkte omgeving die steeds warmer wordt.

Deze **doelstelling** werken we uit aan de hand van de volgende **aandachtspunten**:

- Wij vergroten waar mogelijk de biodiversiteit op de begraafplaatsen zodat in elk jaargetijde voldoende variatie aanwezig is.
- Wij streven ernaar om de hoeveelheid harde materialen (verharding en grafmonumenten) te verminderen en deze waar mogelijk aan te bieden voor hergebruik.
- We maken keuzes die bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit.

6.1.3 Cultuurhistorie

Begraafplaatsen zijn cultuurhistorische plekken met name door de aanwezigheid van de vele (oude) grafmonumenten. Aan de aanwezige grafmonumenten is vaak af te lezen hoe de grafcultuur maar ook de maatschappij zich in de loop de jaren heeft ontwikkeld.

Begraafplaatsen zijn daarmee belangrijke cultuurdragers van de lokale samenleving. Het is onze doelstelling om cultureel erfgoed beter beleefbaar te maken. Crowdfunding, herbestemming van grafmonumenten en behoud van ambachten zijn manieren om verhalen levend te houden en om draagvlak te vinden voor deze veelal kostbare onderhoudswerkzaamheden. Erfgoed en cultuurhistorie zijn verbonden met mensen, en de begraafplaatsen spelen een belangrijke rol in deze verbinding.

Deze **doelstelling** werken we uit aan de hand van de volgende **aandachtspunten**:

- Wij hebben oog voor het behoud van het karakter van de begraafplaatsen, gaan zorgvuldig om met hun geschiedenis en de waardevolle elementen die zij herbergen.
- Er zijn veel verhalen te vertellen over de begraafplaatsen, de grafmonumenten en de personen die er liggen. Deze verhalen moeten verteld worden en we ondersteunen het zichtbaar maken van dit erfgoed voor derden
- We gaan terughoudend om met aanpassingen en beargumenteren deze altijd vanuit het monument dan wel de cultuurhistorie
- Aanpassingen zijn zoveel mogelijk reversibel om bij vergissingen in techniek dan wel tijdsgeest terug te kunnen keren naar de oorspronkelijke situatie.

6.1.4 Open en toegankelijk

Begraafplaatsen zijn plekken om te rouwen, bezinnen of elkaar te ontmoeten. Uitgangspunt hierbij is: iedereen is welkom. De levendigheid van een begraafplaats wordt namelijk gevormd door de bezoekers ongeacht of zij een graf bezoeken of niet. De bezoekers zijn de huidige én de toekomstige gebruikers van de begraafplaatsen, zeker als zij zich verbonden voelen. Door te blijven luisteren naar de wensen van de samenleving, de nabestaanden en de bezoekers van de begraafplaats ontstaan begraafplaatsen die betekenis hebben voor de lokale samenleving en zo een meerwaarde bieden.

We werken deze **doelstelling** uit aan de hand van de volgende **aandachtspunten**:

- Het zou een plek moeten zijn voor iedereen die tot rust wil komen of wil genieten van de stilte.
- De begraafplaatsen (inclusief de gebouwen) zijn plekken die voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht of iemand komt voor een uitvaart, grafbezoek of een andere activiteit.
- Wij organiseren of bieden op beperkte schaal ruimte voor passende activiteiten op de begraafplaats. Belangrijk uitgangspunt is dat de activiteiten passend en respectvol zijn.
- Wij versterken de sociale functie die begraafplaatsen bieden door ons extra open te stellen voor de samenleving.

6.1.5 Kostendekkendheid

Bij begraafplaatsen is sprake van inkomsten (vanuit uitvaarten en grafrechten) en uitgaven voor het onderhoud van de begraafplaatsen. In de ideale situatie zijn de inkomsten en uitgaven in evenwicht. Het uitgangspunt dat de begraafplaatsen voor 50% kostendekkend zijn, is vastgelegd in de gemeentebegroting. Om hieraan te kunnen voldoen moeten de begraafplaatsen goed functioneren en voldoende ruimte bieden voor nieuwe uitvaarten.

We gaan deze **doelstelling** uitwerken aan de hand van de volgende **aandachtspunten**:

- Wij zorgen voor borging van voldoende grafcapaciteit binnen de gemeentegrenzen.
- Wij zorgen ervoor dat de begraafplaatsen ook in financieel opzicht toegankelijk blijven voor al onze inwoners.

6.2 Samen werken aan de doelstellingen

De begraafplaatsen zijn bijzondere locaties binnen de gemeente waar door een gedreven team gewerkt wordt aan het realiseren van toekomstbestendige begraafplaatsen en het vervullen van de beschreven doelstellingen. Het begraafplaatsteam is geen eiland in de organisatie maar werkt integraal en nauw samen met verschillende disciplines (o.a. erfgoed, inclusie, sociaal domein, biodiversiteit) binnen de gemeente. Door gebruik te maken van elkaars expertise kunnen ontwikkelingen worden versterkt.

Ik kom er veel en graag en ik vind dat de gemeente heel zorgvuldig met deze plekken omgaat. Blijf dat vooral zo doen.

Ook wordt met diverse externe organisaties samengewerkt. Voor de hand liggend is de samenwerking met diverse uitvaartondernemers van binnen en buiten de gemeente. Deze samenwerking is vooral belangrijk voor het kunnen inspelen op de veranderende (uitvaart)wensen.

Daarnaast werken we samen met een tweetal stichtingen die met vrijwilligers een deel van het onderhoud op twee begraafplaatsen uitvoeren.

De contacten met de Historische kring Bussum, Historische kring stad Muiden, Historisch Muiderberg zijn van belang voor het uitdragen van de cultuurhistorische waarden van de begraafplaatsen en kunnen verder geïntensiveerd worden.

Samenwerking met welzijnsorganisaties vindt nu nog marginaal plaats. Dit contact kan verder geïntensiveerd worden. Dat past bij de uitkomsten uit de enquête Gooise Meren Spreekt. Meerdere respondenten geven aan bijeenkomsten in het kader van herdenking en rouwverwerking een goede toevoeging te vinden.

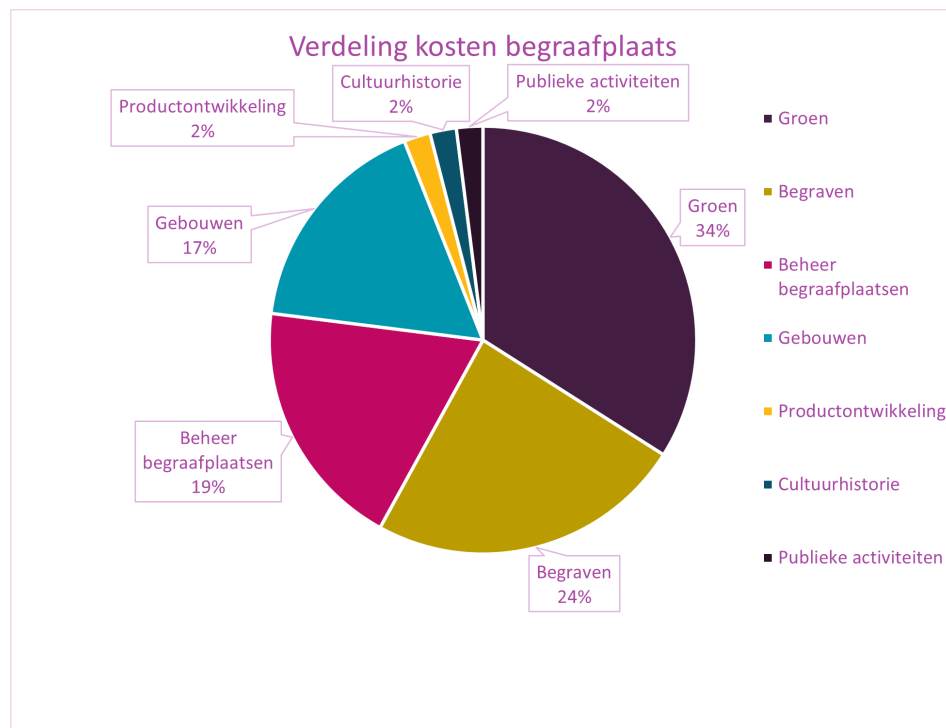
7 Financieel kader

De meerjarenbegroting voor de begraafplaatsen geeft inzicht in de jaarlijkse, geschatte en gezamenlijke kosten en de baten van de acht gemeentelijke begraafplaatsen.

7.1 Kosten voor de begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen vinden diverse werkzaamheden plaats. Het gaat om uitgaven voor het onderhoud van het groen, de graven en de gebouwen maar ook om kosten voor uitvaarten, de administratie van de graven en de ontwikkeling van nieuwe uitvaartmogelijkheden. Bij een deel van deze kosten is sprake van inkomsten (paragraaf 7.2) maar op de begraafplaatsen is ook sprake van een groot aantal eeuwigdurende graven. Dit zijn graven die in het verleden zijn uitgegeven zonder einddatum, waarbij geen sprake is van inkomsten maar die wel in stand moeten worden gehouden. In bepaalde gevallen gaat het om gemeentelijke of rijksbeschermden grafmonumenten.

In onderstaand overzicht is het gemiddelde percentage opgenomen van de uitgaven (inclusief uren van de medewerkers) op de begraafplaatsen over de verschillende begraafplaatsonderdelen in de afgelopen jaren. In bijlage 8 is een toelichting opgenomen ten aanzien van de verschillende begraafplaatsonderdelen.

7.2 Inkomsten

Op de begraafplaatsen is sprake van inkomsten uit de leges die worden geheven. Het gaat om inkomsten vanuit uitvaarten, grafrechten en onderhoudsrechten. Bij het berekenen van de jaarlijkse legestarieven wordt gekeken naar de inflatie, de tarieven in de regiogemeenten en naar de kosten die gemaakt worden bij de uitvoering. In bijlage 9 is een benchmark opgenomen van de regiotarieven.

Een belangrijk gegeven is dat de leges zodanig zijn dat iedereen gebruik kan blijven maken van de begraafplaatsen. Van belang voor de inkomsten is niet alleen de hoogte van de leges maar vooral het aantal uitvaarten en het aantal uitgiftes van graven op een van de begraafplaatsen. In bijlage 8 is een

overzicht opgenomen van het aantal uitvaarten en de uitgegeven graven. Daarin is te zien dat er de laatste jaren sprake is van een lichte toename van het aantal uitvaarten en uitgegeven graven.

7.3 Kostendekking

In de jaarrekening van de gemeente is de kostendekkendheid van de begraafplaatsen opgenomen, waarbij gestreefd wordt naar 50% kostendekking. In onderstaande tabel is het overzicht van de afgelopen jaren opgenomen. Te zien is dat in 2024 sprake is van een stijging van de hoogte van de inkomsten. Voor een deel is deze stijging te verklaren door het hoge aantal uitgegeven natuurgraven. Het andere deel heeft te maken met een administratieve correctie van de legesinkomsten.

Jaar	Inkomsten	Uitgaven	Overhead	Kostendekking
2020	820.000	1.147.000	432.000	47%
2021	817.000	1.167.000	454.000	46%
2022	877.000	1.110.000	469.000	51%
2023	908.000	1.131.100	635.000	42%
2024	1.230.000	1.368.000	492.000	63%

7.4 Doelstellingen en kosten

Het toekomstbeeld voor de begraafplaatsen is gebaseerd op het feit dat de primaire functie van de begraafplaats centraal staat. Daarnaast is sprake van een vijftal doelstellingen waarbij voor de doelstellingen op het gebied van uitvaartzorg (productontwikkeling), biodiversiteit, cultuurhistorie en open & toegankelijk (publieksactiviteiten) extra budget nodig is om deze te kunnen verwezenlijken. In paragraaf 7.1 is een overzicht opgenomen van de verdeling van de huidige uitgaven op de begraafplaatsen. Daarin is te zien dat voor deze drie doelstellingen op dit moment 6% van de uitgaven beschikbaar is.

Het merendeel hiervan betreft uren van de medewerkers. Met het ondertekenen van het FARO-verdrag⁵ door het Rijk zijn er voor maatschappelijke initiatieven meer externe budgetten en subsidies aan te vragen voor o.a. erfgoed en cultuurhistorie.

In voorgaande hoofdstukken is te lezen dat de begraafplaatsen waarden vertegenwoordigen op het gebied van ecologie en cultuurhistorie die voor de gehele gemeente van belang zijn. Daarnaast zorgen de begraafplaatsen voor inkomsten. Door op een effectieve manier te werken aan de doelstellingen, blijven de inkomsten op peil.

Het tot nu toe beschikbare budget van 2% per doelstelling betreft voornamelijk de uren van medewerkers. Met een beperkt extra budget voor productontwikkeling, cultuurhistorie en publieksactiviteiten kunnen de doelstellingen worden gerealiseerd. Het gaat hierbij om een jaarlijks budget van € 10.000 per doelstelling. Door deze investering kan de bekendheid van de begraafplaatsen worden vergroot en kunnen extra inkomsten worden gegenereerd door het op peil blijven of toenemen van het aantal uitvaarten.

8 Rol van de gemeente

Van oudsher is er een onderscheid tussen particuliere begraafplaatsen (vaak vanuit geloofsovertuigingen) en gemeentelijke begraafplaatsen. Door de verplichting in de Wet op de lijkbezorging hebben de meeste gemeenten minimaal één algemene begraafplaats in beheer. In de laatste jaren zijn, landelijk gezien, enkele gemeentelijke begraafplaatsen zelfstandig(er) geworden. Met het oog op de toekomst is het van belang om te overwegen of in Gooise Meren een vorm van zelfstandigheid van de begraafplaatsen nodig en/of wenselijk is. In dat kader zijn meerdere scenario's uitgewerkt, waarbij het waarborgen van de functies en waarden die worden toegekend aan de begraafplaatsen (hoofdstuk 5) en de uitgangspunten centraal staan. Dit heeft geleid tot een voorkeursscenario waarbij rekening is gehouden met haalbaarheid en recente en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

8.1 Scenario's voor de relatie tussen de gemeente en de begraafplaatsen

In de afgelopen jaren is meermaals de vraag gesteld of het beheer van begraafplaatsen behoort tot de kerntaak van een gemeente. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn drie scenario's onderzocht met ieder hun eigen voor- en nadelen. In bijlage 10 is een uitgebreider overzicht opgenomen van alle onderzochte scenario's, waarbij ook de haalbaarheid voor de gemeente Gooise Meren is getoetst.

Scenario I: Gemeente Gooise Meren houdt alle acht begraafplaatsen (huidige situatie)

⁵ Het Verdrag van Faro (Raad van Europa, 2005) benadrukt een ander perspectief op erfgoed en stelt de mens en de samenleving centraal en hún relatie met erfgoed.

Op dit moment is Gemeente Gooise Meren eigenaar en beheerder van acht gemeentelijke begraafplaatsen. De gemeente zorgt voor het beheer en het onderhoud van de begraafplaatsen en heeft het alleenrecht op begraven, verstrooien van as en het bijzetten van urnen. De beheerder van de begraafplaatsen is verantwoordelijk voor de exploitatiebegroting en zorgt voor de dagelijkse aansturing van de begraafplaatsen.

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Dit betekent dat voor één of meer begraafplaats(-en) een stichting wordt opgericht voor het dagelijkse bestuur en beheer van de begraafplaats(-en). De stichting heeft een eigen begroting en is hiervoor verantwoordelijk. De Wet op de lijkbezorging staat elke optie van verzelfstandiging van een gemeentelijke begraafplaats toe. De begraafplaatsen functioneren dan als zelfstandige dienst van de gemeente. Dit betekent dat de begraafplaats grotendeels zelf bepaalt welke tarieven ze hanteert, welke mate van toegankelijkheid ze nastreeft, welke producten ze ontwikkelt en aanbiedt en welke activiteiten ze op zich neemt. De gemeente blijft eigenaar van de begraafplaats en is eindverantwoordelijk als er een tekort op de begroting ontstaat. Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van de begraafplaatsen. Het is belangrijk om goede afspraken te maken over hoe om te gaan met een voordelig of nadelig saldo op de begroting. Enkele gemeenten hebben gekozen voor deze constructie, zoals Hilversum, maar ook de Nieuwe Ooster in Amsterdam en de Essenhof in Dordrecht.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit

Geprivatiseerde begraafplaatsen zijn overgenomen door bedrijven of zijn zelf een onderneming geworden. Het gaat hierbij wel om begraafplaatsen met een zekere schaalgrootte ten aanzien van het aantal uitvaarten per jaar. Bij dit scenario neemt deze commerciële partij de exploitatie over en zorgt voor het onderhoud en het beheer van de gebouwen en/of grond van de begraafplaatsen. Een overschot op de exploitatiebegroting is voor rekening en risico van deze partij, net als een tekort.

Een voorbeeld hiervan is begraafplaats Nieuw Eykenduynen in Den Haag. Het beheer van deze begraafplaats is in handen van marktpartij Yarden. Ook begraafplaats Westgaarde in Amsterdam wordt verpacht aan een marktpartij, de PC Hooft-groep.

8.2 Voorkeursscenario

Op basis van de drie geschetste scenario's in paragraaf 8.1 is per begraafplaats gekeken welk scenario haalbaar en van toepassing is. Het resultaat staat in de volgende tabel. De functies en waarden die de begraafplaatsen vertegenwoordigen sluiten aan bij de gemeente die we willen zijn: *groen, saamhorig en met veel geschiedenis*, en leveren een bijdrage aan de ambities van de omgevingsvisie. Bij deze toetsing staat het waarborgen van de beschreven functies en waarden dan ook centraal. Ook is er rekening gehouden met recente en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

De acht begraafplaatsen liggen verspreid over de 4 kernen van de gemeente en zijn allemaal verschillend. Tweedingen hebben ze gemeen: de schaalgrootte van de begraafplaatsen is bij allemaal te klein om sluitend geëxploiteerd te worden. Daarnaast maken ze de geschiedenis zichtbaar van de kern waarin ze liggen. Veel bezoekers en gebruikers van de begraafplaatsen zien de begraafplaatsen als 'hun' begraafplaats blijkt uit de enquête. Zij verwachten niet anders dan dat de gemeente deze locaties met zorg en respect onderhoudt. Juist door de begraafplaatsen zelf te beheren is het mogelijk dat de gemeente(raad) keuzes maakt hoe de begraafplaats moet worden onderhouden.

Daarnaast geldt dat de verspreid liggende begraafplaatsen ecologisch gezien belangrijke rustpunten in het stedelijk gebied zijn en een overgangsgebied vormen tussen het stedelijk gebied en de omliggende buitengebieden. Door de begraafplaatsen zelf in beheer te houden blijven deze waarden duurzaam geborgd.

Voor erfgoed geldt verder dat de gemeente bij afstoten dezelfde taken houdt als nu maar dan enkel handhavend kan optreden. Dit kan leiden tot een negatieve verhouding tussen exploitant van de begraafplaatsen en de gemeente.

	Primaire functie	Maatschappe- lijke of sociale functie	Ecologische waarde	Culturele waarde	Recreatieve functie	Economische waarde	Geen financiële risico's
Scenario I	✓ ⁶	✓	✓	✓	✓	✓	✓ ⁷
Scenario II	✓	✓	✗ ⁸	✗	✓ ⁷	✓	✗
Scenario III	✓	✓ ⁷	✗	✗	✓ ⁷	✗	✓

⁶ ✓ = functie of waarde kan worden gewaarborgd

⁷ ✓⁷ ✗ = functie of waarde kan deels worden gewaarborgd

⁸ ✗ = functie of waarde kan niet worden gewaarborgd of de gemeente loopt een financieel risico

Het scenario waarbij het behoud van de functies en waarden het meest gewaarborgd is, is scenario I. In dit scenario is sprake van voldoende sturing op de functies en waarden die de begraafplaatsen vertegenwoordigen.

Het behouden van alle begraafplaatsen in het beheer van de gemeente past bij het beleidskader voor de begraafplaatsen maar duidelijk ook bij het vastgestelde beleid op het gebied van biodiversiteit en erfgoed.

Het advies is om de acht begraafplaatsen in eigendom te houden van de gemeente. De gemeente heeft dan bij het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen voldoende mogelijkheden om het behoud van de maatschappelijke functie en de andere waarden op het gebied van biodiversiteit en cultuurhistorie te waarborgen.

9 Uitvoeringsstrategie

In hoofdstuk 6 is het beleidskader voor de begraafplaatsen beschreven. Daarbij zijn meerdere doelstellingen benoemd. Om te zorgen dat de begraafplaatsen goed kunnen blijven functioneren zijn de volgende ontwikkelingen belangrijk om de aandachtspunten te kunnen behalen.

9.1 Toekomst van de begraafplaatsen

De acht gemeentelijke begraafplaatsen liggen in de kernen van Gooise Meren en versterken de identiteit van deze kernen. De visie op de begraafplaatsen dateert uit 2016 en moest geactualiseerd worden.

Actie:

- Vaststellen beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen.
- Keuze maken voor een toekomstscenario inzake de rol van de gemeente.

9.2 Primaire functie van de begraafplaatsen

Bij alle ontwikkelingen op de begraafplaatsen staat de primaire functie van de begraafplaatsen voorop. Het belangrijkste is dat de begraafplaatsen voldoende ruimte bieden voor het bijzetten van overledenen. Desondanks betekent dit ook dat er nagedacht moet worden over veranderingen in de uitvaartzorg. De verwachting is dat resomeren in de nieuw Wet op de lijkbezorging wordt toegestaan. De vraag is of de gemeente wil investeren in de mogelijkheid van resomeren op een van de begraafplaatsen of alleen de mogelijkheid wil bieden om het residu bij te zetten op de begraafplaatsen. Los van deze keuze zal de verordening van de begraafplaatsen aangepast moeten worden na de inwerkingtreding van de vernieuwde wet.

Acties

- Een keuze maken m.b.t. resumeren.
- Verordening begraafplaatsen aanpassen aan nieuwe wet.

9.3 Uitvaartzorg

Voor een goed functionerende begraafplaats is het belangrijk dat de begraafplaats voldoende keuze biedt voor nabestaanden om aantrekkelijk te zijn als rustplaats. Door de ontwikkelingen en trends in de uitvaartbranche actief te volgen kunnen vernieuwingen tijdig plaatsvinden. Hierdoor blijven de begraafplaatsen aantrekkelijk voor de rechthebbenden, toekomstige rechthebbenden, nabestaanden en bezoekers.

De gebouwen op de verschillende begraafplaatsen zijn een onderdeel van deze uitvaartzorg en kunnen bijdragen aan de mogelijkheid om goed afscheid te kunnen nemen. Gebouwen die geen functie meer hebben voor een afscheid kunnen mogelijk een andere functie krijgen die bijdraagt aan de doelstellingen uit dit beleidskader.

Actie:

- Doorlopend inspelen op ontwikkelingen door nieuwe uitvaartmogelijkheden op minimaal 1 begraafplaats binnen de gemeente toe te passen.
- De functie en verduurzaming van de verschillende gebouwen op een begraafplaats onderzoeken.
- Onderzoeken of een 2e natuurbegraafplaats mogelijk en haalbaar is.
- Onderzoeken of de aanleg van een dierenbegraafplaats mogelijk is.

9.4 Behoud waarden van de begraafplaatsen

Alle begraafplaatsen hebben een eigen ontstaansgeschiedenis en bijzondere kenmerken. De ontwikkelingen die nodig zijn op het gebied van biodiversiteit, cultuurhistorie, klimaatadaptatie en circulariteit zijn per begraafplaats verschillend. Het is belangrijk om voldoende oog te hebben voor deze verschillen bij de uitwerking van het beleidskader.

Een uitvoeringsnotitie kan bij (noodzakelijke) ontwikkelingen op de begraafplaats de schakel vormen tussen het beleidskader en de uitgangspunten van de dagelijkse praktijk zoals opgenomen in het beheerplan Begraafplaatsen. Zo'n notitie biedt ook de kans om met betrokkenen, zoals een stichting van vrijwilligers, samen uitgangspunten te formuleren. Voor de begraafplaats Muiden is recentelijk al een notitie opgesteld en voor de Oude Begraafplaats Naarden is in het verleden een beheervisie met deelplannen vastgesteld.

Acties:

- Actualiseren beheervisie Oude Begraafplaats Naarden.
- Opstellen van een uitvoeringsnotitie voor begraafplaats Muiderberg.
- Opstellen van een uitvoeringsnotitie voor de oude Rooms-Katholieke begraafplaats.
- Opstellen van een uitvoeringsnotitie voor Nieuw Valkeveen en de Natuurbegraafplaats Naarden
- Opstellen van een uitvoeringsnotitie voor de algemene begraafplaats Bussum en de nieuwe Rooms-Katholieke begraafplaats.

9.5 Openstellingen begraafplaatsen

De begraafplaatsen zijn mooie, rustige, groene gebieden in de gemeente. Locaties die het waard zijn om bezocht te worden. De meeste bezoekers komen voor een uitvaart of het bezoek van een graf. Dat neemt niet weg dat er ook bezoekers zijn die komen voor de rust of de cultuur(historie). Juist in een samenleving die steeds drukker en hectischer wordt is het prettig dat er locaties zijn waar je tot rust kan komen. De doelstelling is om deze functie in de komende jaren verder te versterken, waarbij de primaire functie niet verloren gaat.

Uit de enquête blijkt duidelijk dat de begraafplaatsen ook bezoekers hebben die alleen voor de rust, natuur of cultuurhistorie komen. Uit dit beleidskader blijkt duidelijk dat de begraafplaats vele waarde voor de biodiversiteit en de cultuurhistorie. Een gegeven waar we als gemeente trots op mogen zijn. Dit kun je verder versterken door rondleidingen te geven. Verder willen we de mogelijkheden voor educatie aan kinderen en jongeren verder uitwerken. Dood is een taboe maar wel onderdeel van het leven. De groene monumentale begraafplaatsen laten bijvoorbeeld duidelijk de vroegere kindersterfte zien. Hierdoor kunnen de begraafplaatsen gebruikt worden voor lessen geschiedenis, maar ook voor andere vakken zoals biologie, maatschappijleer etc.

Door de uiteenlopende reacties op de mogelijkheid van activiteiten op de begraafplaatsen is het wenselijk om richtlijnen te ontwikkelen welke activiteiten wel of niet mogelijk zijn.

De laatste jaren is duidelijk geworden dat er behoefte is om met elkaar te herdenken op bepaalde momenten (Allerzielen, lichtjesavonden). Uit reacties van bezoekers en de enquête is duidelijk dat deze behoefte ook in onze gemeente leeft. Ook rouwverwerking en ontmoeten van gelijkstemden op de begraafplaatsen komt vaker naar voren als een wens. Deze behoefte dient samen met de welzijnsorganisaties in de gemeente verder onderzocht te worden.

Actie:

- Richtlijnen opstellen voor activiteiten op de begraafplaatsen.
- Onderzoek naar het vergroten van de rol van welzijnsorganisaties bij de begraafplaatsen.

9.6 Dagelijks beheer van de begraafplaatsen

In een beheerplan voor de begraafplaatsen wordt vastgelegd hoe het dagelijks en het planmatige onderhoud wordt uitgevoerd. Het gaat daarbij over het groenonderhoud maar ook over het onderhoud aan de paden, bankjes, etc. Een beheerplan wordt voor de korte termijn (circa 5 jaar) opgesteld. Uiteraard wordt in het beheerplan een relatie gelegd met dit beleidskader en de plannen die verder nog ontwikkeld gaan worden als uitwerking van het beleidskader.

Los van activiteiten om bezoekers en mogelijke toekomstige gebruikers te trekken (9.5) zijn er ook activiteiten waarbij vrijwilligers (kunnen) meehelpen bij het onderhoud van de begraafplaatsen. Vrijwilligers kunnen de band die de gemeenschap heeft met een begraafplaats versterken en zo de waarde van de begraafplaatsen vergroten. Op twee begraafplaatsen gebeurt dit al jaren, op de andere begraafplaatsen gebeurt het incidenteel. Bij de ontwikkeling van een notitie over een begraafplaats wordt de inzet van vrijwilligers bij het onderhoud van de begraafplaats of de uitvoering van een project meegewogen.

Actie:

- Inzet vrijwilligers meenemen bij het opstellen van een uitvoeringsnotitie over de begraafplaatsen.
- Onderzoek naar de inzet van andere partijen (re-integratie, reclassering etc.) bij het onderhoud op de begraafplaatsen.
- Onderzoeken hoe in het beheerplan rekening kan worden gehouden met de wensen in het kader van de energietransitie.

Bijlagen bij het beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen

“De begraafplaats van de toekomst is een uitnodigende, multi-functionele omgeving. Hier worden overledenen begraven of wordt hun as bijgezet. Deze plek wordt bezocht door mensen die overledenen herdenken, genieten van de natuur en/of historische waarden, deelnemen aan activiteiten die in het teken staan van herdenken en/of het bespreekbaar maken van de dood en rouw.”⁶

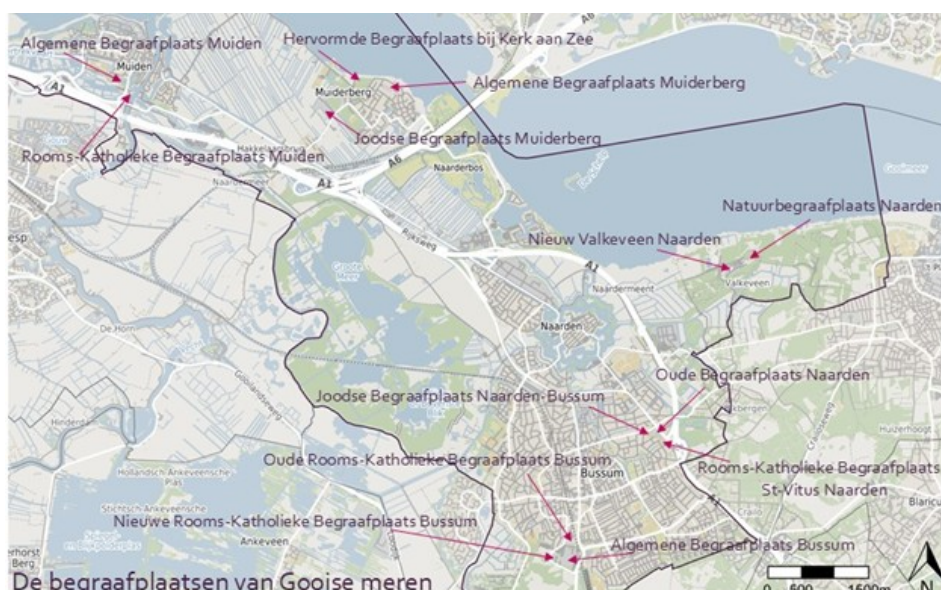
Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van de gemeente Gooise Meren, gehouden op 3 juli 2025

*De griffier,
Mevrouw drs. M.G. Knibbe*

*De burgemeester,
drs. H.M.W. ter Heegde*

6) Definitie en illustratie uit het rapport ‘De begraafplaats van de toekomst, van hoofd naar hart’ uit november 2020

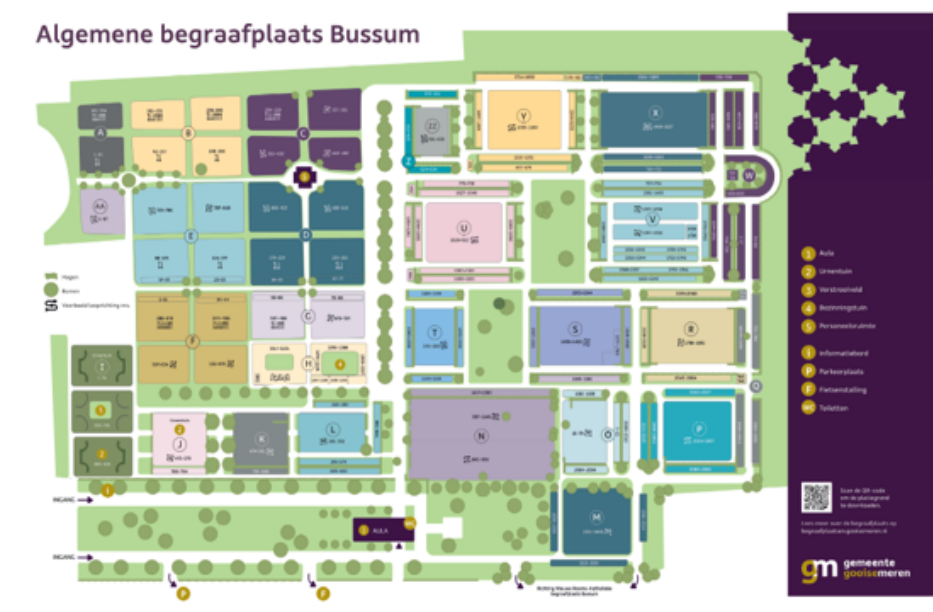
Bijlage 1 Begraafplaatsen in Gooise Meren

Algemene Begraafplaats Bussum

Algemene begraafplaats Bussum

Feiten algemene begraafplaats Bussum	
Ontstaan	1886
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1886
Uitbreiding	1936
Oppervlakte	6,5 hectare

Monumentenstatus	Deels gemeentelijk monument sinds 2015
Gebouwen	3
Aantal uitvaartbestemmingen	4762 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja, worden sinds 1971 niet meer eeuwigdurend uitgegeven
Onderhoudsverplichting graven	Ja sinds 1986
Oorlogsgraven	Ja
Herdenkingsmonument	Ja in de bezinningstuin

De Algemene Begraafplaats van Bussum is de grootste begraafplaats van Gemeente Gooise Meren en bestaat uit twee delen: het oude deel, grofweg rondom de oude aula, en het nieuwe deel.

De opzet van het oudste deel is symmetrisch. Vanuit de oude hoofdingang gezien, staat de aula in het midden van de hoofdas. Kenmerkend zijn de zuilvormige taxussen. De grafvakken bestaan voornamelijk uit gras dat op een natuurlijk manier beheerd wordt. Sporadisch worden hier nog graven uitgegeven. De algemene keldergraven bevinden zich aansluitend aan de oudste grafvakken. In 2023 is hier een bezinningstuin aangelegd.

De urnentuin met urnenmuren en het strooiveld zijn in 2001 gerealiseerd op het oude deel van de begraafplaats. Hier zijn ook de kindergraven te vinden.

De begroeiing van oude beuken en eiken met een onderbeplanting van rododendrons vormt de overgang naar het nieuwe deel van de begraafplaats.

Het nieuwe deel kent geen duidelijke symmetrische opzet. De hoofdas van het oude deel loopt door over het nieuwe deel. De verschillende grafkamers zijn divers van grootte en oriëntatie van de graven. Op enkele plaatsen is een grasvlak tussen de grafkamers te vinden. Deze grasvelden hebben een bestemming in het kader van de rampenbestrijding.

Op de begraafplaats staan drie gebouwen: de aula (gebouwd in 1967), de oude aula (gebouwd in 1923 en nu in gebruik als opslag/kantoor) en een dienstwoning (nu in gebruik als kantine). De aula heeft een capaciteit van 90 zitplaatsen, 40 staanplaatsen en heeft een familiekamer en een keuken voor de cateraars.

Algemene Begraafplaats Muiden

Feiten algemene begraafplaats Muiden	
Ontstaan	1833
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1833
Uitbreiding	±1946, 2001
Oppervlakte	0,4 hectare
Monumentenstatus	Geen
Gebouwen	2
Aantal uitvaartbestemmingen	500 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja, worden sinds 1966 niet meer eeuwigdurend uitgegeven
Onderhoudsverplichting graven	Ja
Oorlogsgraven	Ja, hier vindt een 4 mei herdenking plaats
Herdenkingsmonument	Ja

In 1833 vond de eerste begrafenis plaats op de Algemene Begraafplaats Muiden. Met een oppervlakte van 0,4 hectare is het de kleinste van de acht begraafplaatsen. De begraafplaats wordt voornamelijk gebruikt door bewoners van Muiden en/of mensen die zich van oudsher verbonden voelen aan Muiden. Vooral op het oudste deel liggen de graven dicht op elkaar waardoor de meeste graven niet machinaal gegraven kunnen worden.

In 2018 zijn veel algemene en particuliere graven waar afstand van gedaan is, geruimd. Zo ontstond ruimte voor nieuwe graven. Op de begraafplaats is een urnenmuur aanwezig.

Algemene Begraafplaats Muiderberg

Feiten algemene begraafplaats Muiderberg	
Ontstaan	1796
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1956
Uitbreiding	1956
Oppervlakte	1,1 hectare
Monumentenstatus	Gemeentelijk monument sinds 2020, 1 Rijksmonument sinds 1999
Gebouwen	2
Aantal uitvaartbestemmingen	798 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja, worden sinds 1966 niet meer eeuwigdurend uitgegeven
Onderhoudsverplichting graven	Ja
Oorlogsgraven	Nee
Herdenkingsmonument	Nee

De oudste begraafplaats van Gooise Meren is de begraafplaats van Muiderberg. In 1789 kocht Tobias Kanth een stuk grond met het doel een begraafplaats te realiseren. Waarschijnlijk heeft in 1796 de eerste begrafenis plaatsgevonden. Via de laan met geknotte lindes bereik je het achterste, hogere deel van het terrein. Met de realisatie van grafkelders is dit deel als eerste in gebruik genomen. Het lagere deel werd in eerste instantie ingericht als park met o.a. een rozentuin. De padenstructuur laat duidelijk zien dat de begraafplaats als wandelpark werd gebruikt.

Op deze begraafplaats hebben nimmer ruimingen plaatsgevonden voor zover dit te achterhalen is uit de archieven. De capaciteit van deze begraafplaats is nog steeds ruim voldoende. Daarnaast is ruimte aanwezig om nieuwe uitvaartmogelijkheden toe te voegen aan de begraafplaats.

Op de begraafplaats zijn urnengraven en een urnenmuur aanwezig. Op de begraafplaats is een kinderkhofje aanwezig en enkele kindergraven die bij elkaar gelegen zijn.

Natuurbegraafplaats Naarden

Feiten Natuurbegraafplaats Naarden	
Ontstaan	2021
Gemeentelijks begraafplaats sinds	2021
Uitbreiding	nee
Oppervlakte	0,9 hectare
Monumentenstatus	-
Gebouwen	-
Aantal uitvaartbestemmingen	400 graven
Eeuwigdurende graven	Nee
Onderhoudsverplichting graven	Nee
Oorlogsgraven	Nee
Herdenkingsmonument	Nee

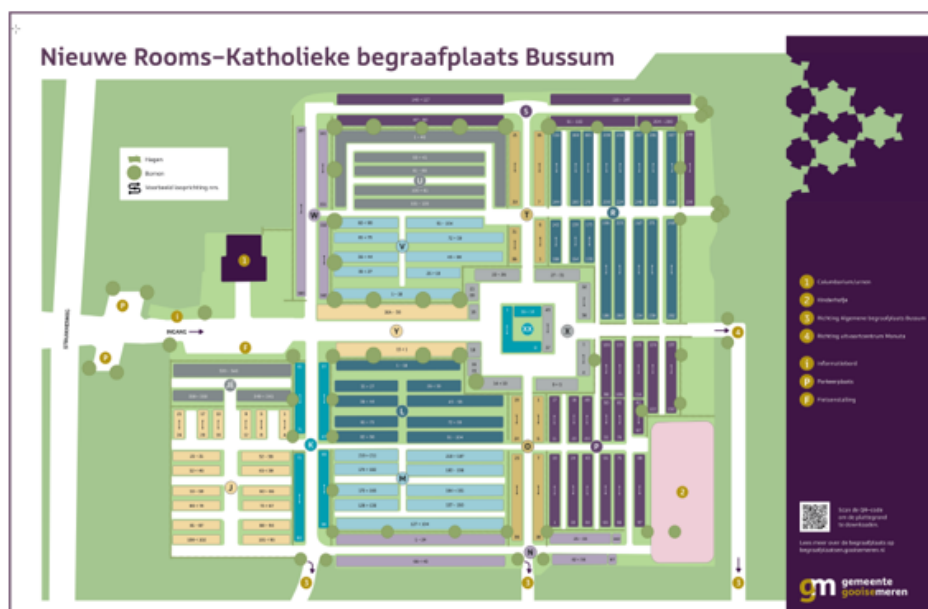
Natuurbegraafplaats Naarden is de nieuwste begraafplaats in Gooise Meren en ligt in het bos achter de bestaande begraafplaats Nieuw Valkeveen in Naarden.

Voor iedereen die van de natuur houdt, ongeacht religie of levensovertuiging, biedt deze plek de mogelijkheid tot 'natuurlijk begraven'. Het is een dynamische plek, waar de natuur de kans krijgt zich in variatie te ontwikkelen en waar het graf opgaat in de natuur. Om de natuur te beschermen mogen alleen losse bloemen op het graf worden neergelegd. De gemeente verzorgt een houten boomschijf waarin de naam van de overledene wordt gegraveerd.

Het terrein van de natuurbegraafplaats grenst aan het Goois Natuurreservaat en is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Om de biodiversiteit te behouden en verder te ontwikkelen wordt er gebruikt gemaakt van de kwaliteiten van het bestaande terrein.

Op de natuurbegraafplaats zelf is geen mogelijkheid om urnen te plaatsen.

Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum

Feiten Nieuwe Rooms-Katholieke begraafplaats	
Ontstaan	1952
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1974
Uitbreiding	-
Oppervlakte	1,4 hectare
Monumentenstatus	Geen
Gebouwen	1
Aantal uitvaartbestemmingen	1405 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja, worden sinds 1966 niet meer eeuwigdurend uitgegeven
Onderhoudsverplichting graven	Ja
Oorlogsgraven	Nee
Herdenkingsmonument	Nee

De oorspronkelijke hoofdingang lag aan de Struikheiweg. Vanuit hier is de begraafplaats overwegend symmetrisch aangelegd. Het centrale punt in de hoofdas ligt bij de priestergraven. De grafintensiteit is hoog, waardoor weinig groen aanwezig is. Wel zijn er hagen rondom de grafkamers. Het meeste groen bevindt zich aan de buitenranden. De hoofdingang is sinds 1974 niet meer als zodanig in gebruik, nadat de gemeente het beheer overnam. De begraafplaats is nu door een tegelpad verbonden met de naastgelegen algemene begraafplaats Bussum.

De voormalige aula is sinds 2001 als columbarium in gebruik voor de bijzetting van urnen. Op de begraafplaats is een kinderkhofje aanwezig.

Nieuw Valkeveen Naarden

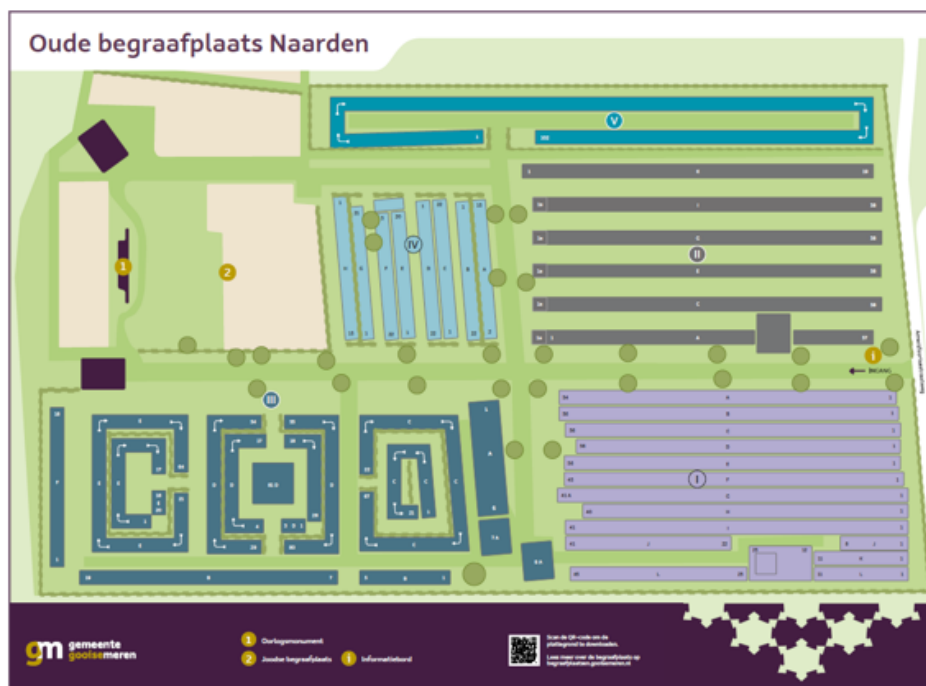
Feiten Nieuw Valkeveen	
Ontstaan	1944
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1944
Uitbreiding	2003
Oppervlakte	5,1 hectare
Monumentenstatus	Gemeentelijk monument sinds 2005
Gebouwen	2
Aantal uitvaartbestemmingen	2031 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja, worden sinds 1993 niet meer eeuwigdurend uitgegeven
Onderhoudsverplichting graven	Nee
Oorlogsgraven	Nee
Herdenkingsmonument	Ja, 3

Begraafplaats Nieuw Valkeveen in Naarden is eind jaren dertig ontworpen door de architect D.F. Tersteeg in de Nieuwe Architectonische Tuinstijl. Kenmerkend zijn de grote aaneengesloten groenzones op de begraafplaats die zorgen voor het parkachtige karakter. Alle grafkamers zijn omgeven door taxushagen, waardoor de graven niet vanaf de hoofdpaden zichtbaar zijn. In het midden van de begraafplaats bevindt zich het kindershofje. De beplanting die is gebruikt sober, maar passend bij de omgeving. Het grote centrale grasveld heeft een bestemming in het kader van de rampenbestrijding.

Op de begraafplaats ligt een strooiveld met herdenkingsmonument. Ook is er een kindershofje waar diverse typen kindergraven aanwezig zijn. In dit kindershofje staat tevens een algemeen herdenkingsmonument. De begraafplaats kent maar een beperkt aantal algemene graven. Deze bevinden zich tot op heden in het kindershofje.

In 2022 is een natuur-urnenbos geopend aan het begin van de begraafplaats. In dit bos zijn verschillende asbestemmingen mogelijk in een natuurlijke omgeving.

Oude Begraafplaats Naarden

Feiten Oude begraafplaats Naarden	
Ontstaan	1830
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1830
Uitbreiding	1938
Oppervlakte	0,8 hectare
Monumentenstatus	Rijksmonument sinds 2005
Gebouwen	1
Aantal uitvaartbestemmingen	1393 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja
Onderhoudsverplichting graven	Nee
Oorlogsgraven	Ja
Herdenkingsmonument	Nee

Eerst was de begraafplaats bestemd voor niet-katholieke inwoners van gemeente Bussum. In de loop van de tijd werden er katholieke en hervormde inwoners van Naarden begraven. De Joodse Gemeente kreeg een gedeelte in de noordwestelijke hoek van de Begraafplaats toegewezen. Deze Joodse begraafplaats wordt beheerd door de Joodse Gemeente.

Het ontwerp is eenvoudig van opzet en gebaseerd op een kerkvloer. Er zijn twee lanen van lindes die samen een kruis vormen. De begraafplaats is in haar geheel sinds 2005 aangewezen als Rijksmonument. Tien grafmonumenten, het baarhuisje en het toegangshek zijn individueel rijksmonument. In de verschillende blokken van de begraafplaats is de tijdgeest van de uitgifteperiode van de graven goed af te lezen. De oude bomen, het volwassen groen en de oude grafmonumenten vormen gezamenlijk een sfeervolle, rustige oase in de drukke omgeving die buiten de begraafplaats ligt.

Sinds 2013 worden op deze begraafplaats weer nieuwe graven uitgegeven, veelal met behoud van het grafmonument. De begraafplaats heeft vanwege de bijzondere status als Rijksmonument een eigen

begraafplaatsverordening. In de verordening is opgenomen dat de gemeente niet voorziet in het onderhoud van de graven. De meeste graven zijn 'eeuwigdurend' uitgegeven en hebben geen onderhoudsverplichting.

De stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden is nauw betrokken bij de begraafplaats. Met deze stichting is een convenant afgesloten. Vrijwilligers helpen mee bij het beheer van de begraafplaats, de organisatie van diverse activiteiten en bij de ontwikkeling van plannen voor de begraafplaats.

Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum

Feiten Oude Rooms-Katholieke begraafplaats Bussum	
Ontstaan	1822
Gemeentelijks begraafplaats sinds	1974
Uitbreiding	nee
Oppervlakte	0,9 hectare
Monumentenstatus	Gemeentelijk monument sinds 2015
Gebouwen	1
Aantal uitvaartbestemmingen	836 graven en asbestemmingen
Eeuwigdurende graven	Ja
Onderhoudsverplichting graven	Ja
Oorlogsgraven	Nee
Herdenkingsmonument	Nee

De begraafplaats kent een eenvoudig structuur. Vanuit het ronde voorplein loopt de hoofdas over de begraafplaats om te eindigen in een kleine kapel. Dwars op de hoofdas bevinden zich enkele verharde paden. De meeste graven zijn zo georiënteerd dat ze op de entree van de begraafplaats zijn gericht.

Het onderhoud van deze begraafplaats wordt sinds 2002 uitgevoerd door de "Stichting tot behoud van de oude Rooms-Katholieke begraafplaats te Bussum". Deze stichting krijgt voor deze werkzaamheden een vergoeding die bestaat uit de geïnde onderhoudsgelden van de graven. De gemeente voert hier in principe alleen de begraafwerkzaamheden uit.

Overige begraafplaatsen

Naast de acht begraafplaatsen die beheerd worden door de gemeente, zijn er vijf begraafplaatsen die beheerd worden door een stichting of parochie.

Rooms-Katholieke Begraafplaats Muiden

De begraafplaats ligt aan de rand van Muiden en is in handen van de R.K. Parochie van Levend Water. Al vóór het jaar 1900 startte de parochie hier met het begraven van overledenen. Op de begraafplaats bevindt zich een houten baarhuisje dat rond 1900 werd gebouwd en deel uitmaakt van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dit baarhuisje is een Rijksmonument.

Joodse Begraafplaats Muiderberg

In 1642 werd de Joodse Begraafplaats Muiderberg geopend. Het is de oudste begraafplaats van de Hoogduitse-Joden van Amsterdam. De Poolse Joden voegden zich in 1660 bij hen. Deze joodse begraafplaats is de grootste joodse begraafplaats van Nederland. Op het terrein bevinden zich onder andere een monument voor de slachtoffers van de Holocaust en een metaheerhuis⁷. De aula, het metaheerhuis en een aantal grafmonumenten zijn ontworpen door de architect Harry Elte. De begraafplaats, aula en metaheerhuis zijn aangewezen als Rijksmonument.

Hervormde Begraafplaats bij Kerk aan Zee

De Kerk aan Zee is gelegen op het hoogste punt van Muiderberg. Rondom deze kerk ligt de Hervormde Begraafplaats met bomen, hagen en bloemen. Aannemelijk is dat de eerste begrafenissen rond 1690 hebben plaatsgevonden.

Rooms-Katholieke Begraafplaats St-Vitus Naarden

⁷) De oorspronkelijke functie van een metaheerhuis is het ritueel reinigen van de doden en het gereedmaken voor de begrafenis.

Het R.K. Kerkhof St. Vitus Naarden aan de Amersfoortsestraatweg te Bussum, is een kleinschalige begraafplaats, stammend uit 1836. Er worden nog steeds nieuwe graven uitgegeven. In hoofdzaak worden parochianen van de Sint Vitus parochie hier begraven. Kenmerkend voor deze begraafplaats is het centraal gelegen priestergraf met het achterliggende houten kruis.

Joodse Begraafplaats Naarden-Bussum

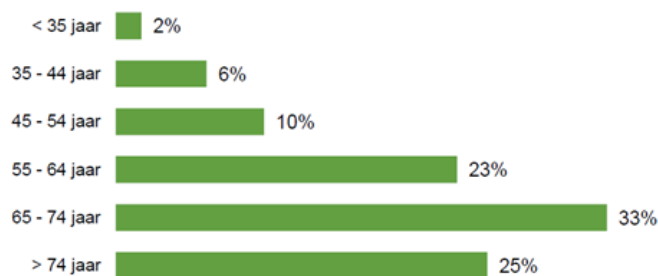
De Joodse Begraafplaats Naarden is gelegen op een apart deel van de Oude Begraafplaats van Naarden. Op de begraafplaats staat ook een metaheerhuis. Dit staat op de Rijksmonumentenlijst, samen met het toegangshek en twee houten grafmonumenten. Daarnaast is er een monument voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

Bijlage 2 Resultaat vragenlijst Gooise Meren Spreekt

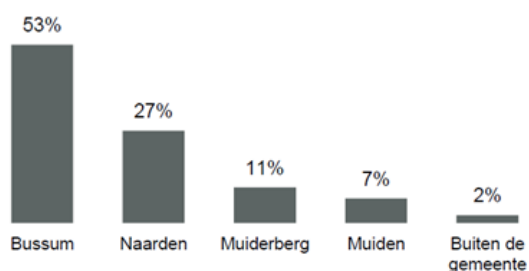
Dit is een samenvatting van de uitkomsten van de vragenlijst uit december 2024. Deze vragenlijst is in de periode 9 december 2024 t/m 4 januari 2025 opengezet voor iedereen die gebruikmaakte van de link.

In totaal hebben 788 panelleden van Gooise Meren Spreekt de vragenlijst volledig ingevuld. Een responsrate van 25%. Via de open link deden 133 deelnemers mee. In totaal is sprake van 921 ingevulde vragenlijsten.

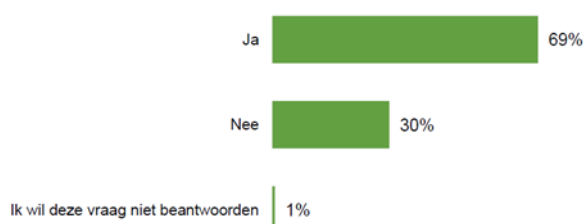
Leeftijd (n=921)

Woonplaats (n=921)

Komt u weleens op een begraafplaats in de gemeente Gooise Meren? (n=921)

Op welke begraafplaats(en) komt u wel eens? (n=645)

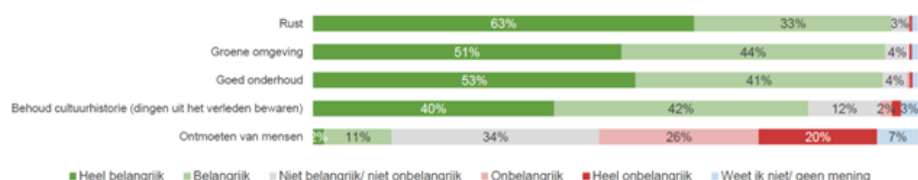
Meerdere antwoorden mogelijk

	Bussum (n=315)	Naarden (n=183)	Muiderberg (n=85)	Muiden (n=43)	Totaal (n=645)
Algemene Begraafplaats Bussum	73%	33%	2%	2%	50%
Nieuw Valkenveen Naarden	28%	61%	6%	14%	36%
Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum	33%	17%	2%	2%	24%
Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum	28%	12%	1%	5%	19%
Oude Begraafplaats Naarden	18%	27%	1%	2%	18%
Algemene Begraafplaats Muiderberg	3%	2%	94%	49%	12%
Natuurbegraafplaats Naarden	9%	10%	5%	2%	11%
Joodse Begraafplaats Muiderberg	6%	8%	44%	23%	10%
Joodse Begraafplaats Naarden	10%	13%	0%	0%	9%
Algemene Begraafplaats Muiden	1%	1%	14%	77%	7%
Hervormde Begraafplaats bij Kerk aan Zee	3%	4%	46%	19%	7%
Rooms-Katholieke Begraafplaats St-Vitus Naarden	5%	12%	0%	0%	6%
Rooms-Katholieke Begraafplaats Muiden	0%	1%	7%	44%	4%

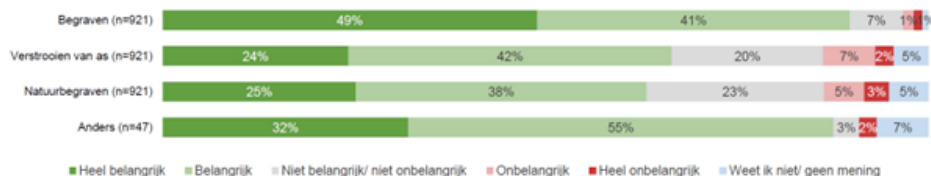
De belangrijkste reden om een begraafplaats te bezoeken is het bezoeken van een graf, gevolgd door wandelen en een uitvaart bijwonen. Het bezoeken van een begraafplaats om rust te vinden staat op de vierde plek.

Met name de Oude Begraafplaats Naarden en de Natuurbegraafplaats worden meer gebruikt om te wandelen dan het bezoeken van een graf.

Wat vindt u belangrijk voor een begraafplaats? (n=921)

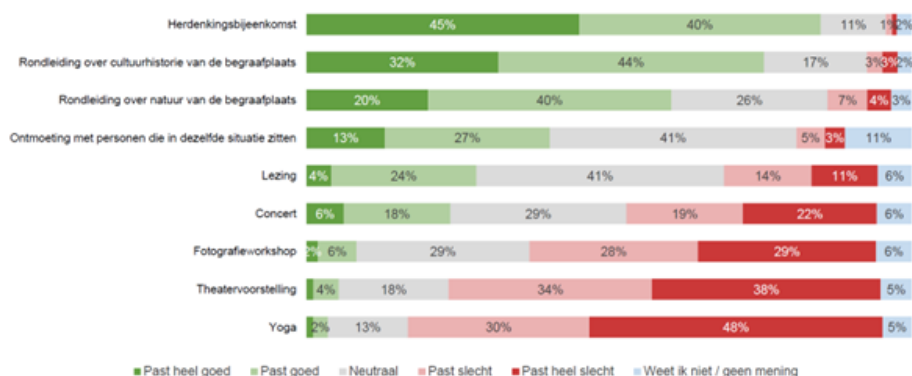

Er zijn verschillende mogelijkheden op een begraafplaats. Bijvoorbeeld begraven, natuurbegraven of verstrooien van as. Hoe belangrijk vindt u het dat de volgende mogelijkheden er zijn?

Opvallend is dat bij de toelichting die een aantal respondenten hebben gegeven, vermeld wordt genoemd. Ook zijn er duidelijk verschillende meningen over het verstrooien van as waarbij ook de schadelijkheid van as van het verstrooien wordt benoemd. Een persoon geeft aan hindoeïstisch en/of islamitisch begraven belangrijk te vinden.

Hoe goed vindt u de activiteiten hieronder passen op een begraafplaats? (n=921)

Uit de gegevens blijkt dat 49% niet wist dat er activiteiten worden georganiseerd en geeft aan deze ook niet te willen bezoeken. Daarnaast geeft 8% aan wel op de hoogte te zijn maar geen activiteiten te willen bezoeken. Dat betekent dat 57% geen activiteiten wil bezoeken. Van de overige respondenten geeft 40% aan al activiteiten bezocht te hebben of dit te willen doen in de toekomst.

Geen activiteiten

Een aantal respondenten vindt dat de begraafplaatsen alleen toegankelijk zouden moeten zijn voor iemand die een graf bezoekt, voor een enkeling is het meenemen van honden of het maken van foto's al een te ingrijpende activiteit. De meeste respondenten geven aan vooral rust te verwachten en vinden activiteiten daar niet bij passen en soms zelfs respectloos richting de overledenen.

Wel activiteiten

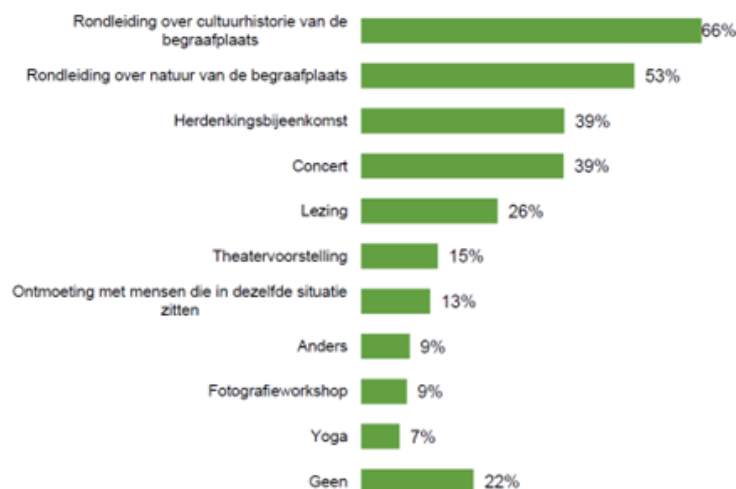
Degenen die wel activiteiten willen bezoeken noemen vaak een herdenkingsbijeenkomst (Allerzielen, lichtjesavonden, dodenherdenking). Verder valt op dat enkele respondenten aangeven activiteiten voor kinderen of rouw(verwerking) belangrijk te vinden. Verder worden vooral rondleidingen/workshops/lezingen op het gebied van cultuurhistorie, natuur en overlijden (mogelijkheden, erfrecht etc.) benoemd. Ook benoemen enkele respondenten de wens voor gezamenlijk groen- en grafonderhoud. Een mooie uitspraak van een respondent: "Waar het om gaat is dat ik in het algemeen vanuit de gemeente wil pleiten voor de bekende urbex-benadering: 'Take nothing but pictures, leave nothing but footprints'."

Algemene conclusie:

Veel respondenten benadrukken dat een begraafplaats primair een plek is voor rust, rouw en herdenking, zonder versturende activiteiten. Respondenten benadrukken dat een begraafplaats een heilige, serene plek moet blijven, gericht op rust, herdenking en ecologisch beheer. Alleen activiteiten die hier direct bij aansluiten, zoals herdenkingsceremonies en educatie, worden als passend beschouwd. Alle andere vormen van evenementen of commerciële activiteiten worden als minder gepast ervaren.

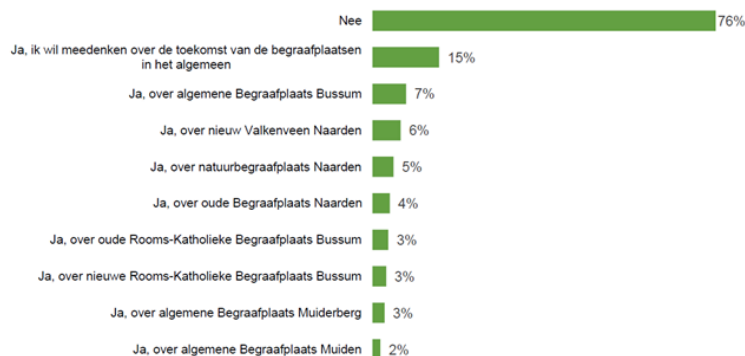
Welke activiteit op een begraafplaats zou u bezoeken? (n=921)

Meerdere antwoorden mogelijk

Wilt u meedenken over begraafplaatsen in Gooise Meren? (n=921)

Indien ja, meerdere antwoorden mogelijk

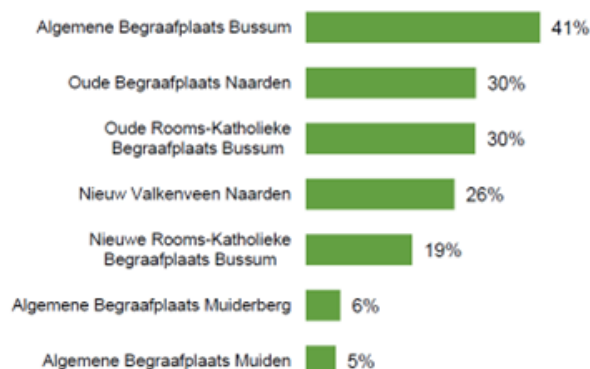

Wilt u helpen bij het onderhoud van begraafplaatsen in Gooise Meren? (n=921)

Bij welke begraafplaatsen wilt u helpen bij het onderhoud? (n=57)

Meerdere antwoorden mogelijk

Bijlage 3 Impressie bijeenkomst 16 april 2025

Plenaire introductie

Zo'n 30 deelnemers gaven op 16 april hun kijk op de begraafplaats van de toekomst. Vijf raadsleden waren erbij om te luisteren. Centraal stond het overkoepelende toekomstbeeld voor de 8 begraafplaatsen die gemeente Gooise Meren beheert en onderhoudt. Esmeralda Wagenaar, beleidsadviseur Begraafplaatsen, Groen en Bomen, presenteerde dit toekomstbeeld in vogelvlucht.

Een breed gezelschap is vertegenwoordigd en daarmee een variëteit aan invalshoeken. Belangrijk, omdat de gemeente de komende jaren het voortouw neemt om in partnerschap te werken aan vijf doelstellingen voor toekomstbestendige, duurzame en levendige begraafplaatsen waar iedereen welkom is. Die doelstellingen richten zich op: *Veranderende wensen en gewoonten m.b.t. begraven, rouwen en herdenken | groen, biodiversiteit, stadsecologie | dragers van onze cultuurhistorie | toegankelijkheid en aantrekkelijkheid voor een zo groot mogelijk publiek | kostendekkendheid.*

Veel mensen dachten al mee over de toekomst van deze bijzondere plekken die niet alleen belangrijk zijn om te herdenken, maar ook door hun natuur, geschiedenis en cultuur. Tijdens de bijeenkomst op de 16^e spraken deelnemers zich uit over 3 thema's:

1. **UITVAARTZORG**
Begraafplaatsen zijn voor iedereen
2. **OPEN & TOEGANKELIJK**
Begraafplaatsen zijn open en toegankelijk voor een breed publiek
3. **BIODIVERSITEIT**
Begraafplaatsen zijn groen en biodivers

De oogst

Uitvaartzorg

We willen de veranderende wensen en gewoonten van begraven, rouwen en herdenken mogelijk maken. Dat zie je terug in de dienstverlening en producten.

- De meeste deelnemers vinden het *heel belangrijk* dat begraafplaatsen er zijn voor iedereen: "Er zijn voor anderen." "Begraven of cremieren mag geen economische keuze zijn."
- Anderen vinden het *belangrijk*. Een enkeling zet een stip bij *niet zo belangrijk*.
- *Alle* deelnemers kunnen zich vinden in de volgende uitspraken:
"Dat iedereen naar zijn eigen idee een graf mag vormgeven (binnen bepaalde grenzen)."
"Betaalbaar voor de inwoners."
- *Bijna alle* deelnemers kunnen zich vinden in de volgende uitspraken:
"Dat verschillende mensen er graag willen zijn, mensen die het oude waarderen en mensen die het creatieve en eigentijdse een warm hart toedragen."
"Heel belangrijk dat er andere vormen van 'begraven' zijn zoals hindoeïstisch of islamitisch."
"Het is tijd dat Nederland gaat nadenken over voorzieningen voor alle Nederlanders."
- *Bijna niemand* kan zich vinden in de uitspraak:
"Ik vind gelijkwaardigheid belangrijk. Ik kan me ontzettend storen aan de grote graven van vroegere hoogwaardigheidsbekleders zoals oud burgemeesters. Alsof die belangrijker zijn dan normale burgers."
- Over de volgende uitspraak zijn de *meningen verdeeld*:
"Ik kan mij wel voorstellen dat wanneer iemand is overleden die heel veel van hardrock hield, dit ook op de begraafplaats zou moeten kunnen."

Dit willen deelnemers Vasthouden (blijven doen), Versterken (meer doen), Vernieuwen (anders doen), Verlaten (niet meer doen):

Vasthouden: Rustig en groen. Geen lange termijn reserveringen meer op de natuurbegraafplaats. Het beheer is geweldig! Innovatie asbestemming idem. Ruimte voor rust en stilte (rouwen) houden. Evolutie is natuurlijk oké, maar geen revolutionair nieuwlichterij wat mij betreft.

Versterken: Altijd keuze geven in graf uitzoeken. Rondleiding en Excursie. Scholen uitnodigen voor bijv. tekenles. Natuurbegraafplaats uitbreiden (verschillende keren genoemd). Nog ecologischer, gevarieerder. Nieuwsbrief waar iedereen zich voor in kan schrijven met allerlei nieuwtjes en informatie. De dood als onderdeel van het leven meer bespreekbaar maken.

Vernieuwen: Informatie delen over verschillende vernieuwende mogelijkheden. Grafrechten voor onbepaalde tijd. Meer uitdragen dat iedereen zich welkom voelt; inclusiever! Beelden laten maken door lokale kunstenaars. Urnenmuren vervangen. Via QR-bordjes (route) mensen langs verschillende (interessante) graven leiden. Het 'verhaal' van overledenen vertellen. Openstellen voor variëren van functies

(ruimtelijk), vb Olso. Van iedere begraafplaats een folder met praktische info, overzichtelijk (faciliteiten, zitplaatsen, sfeerfoto's). Rouwcafé openstellen, lezingen. Laatste tijdstip uitvaarten verlaten. Plek in de gemeente als herdenkingsbos. Boom planten ter herinnering aan een overledene. Er is veel vraag naar en vele bossen hebben geen plek meer.

Verlaten: -

Open en Toegankelijk

We willen de begraafplaatsen zoveel mogelijk openstellen en toegankelijk maken voor een breed publiek. Daarbij houden we rekening met waar begraafplaatsen in eerste instantie voor zijn bedoeld.

- De meeste deelnemers vinden het belangrijk of heel belangrijk dat begraafplaatsen open en toegankelijk zijn. Een *enkeling* is neutraal, vindt het niet zo belangrijk of helemaal niet belangrijk: "Geen activiteiten behalve Allerzielenviering en rondleiding Historische Kring."
- *Iedereen* herkent zich in de uitspraak: "Rekening houden met: respect voor de overledenen. Er liggen mensen van verschillende afkomsten met verschillende gebruiken/ overtuigingen dat dient in acht genomen te worden."
- *Bijna niemand* herkent zich in de uitspraak: "Geen activiteiten op een begraafplaats!! Alleen het voorstel al..... dat kan toch echt niet!!"
- De meeste deelnemers herkennen zich *wel* in de uitspraken: "Rust, gepaste activiteit die nabestaanden niet tegen de borst stuit. Ik denk zelf niet direct aan theater en of yoga, eerder aan een openlucht concert." "Uitvoering van activiteiten met de nodige rust en kalmte. Muziek en theater met een context met de locatie. Is ook een kans om de dood en een kerkhof meer te betrekken bij 'dagelijkse' dingen, zoals cultuur, natuur en het leven." "Van alles. Als thema/invulling van activiteit maar passend is #bezinning."
- De meeste deelnemers herkennen zich *niet* in de uitspraak: "Op 'mijn' begraafplaats alleen educatieve bijeenkomsten, bv. voor/met schoolkinderen die er iets leren over de kringloop die het bestaan is."
- Over de volgende uitspraak zijn de *meningen verdeeld*: "Dat bezoekers zich gedragen en respect opbrengen voor de begraafplaats. Bijvoorbeeld geen spelende kinderen. Ook honden horen niet thuis op de begraafplaats. Picknicken op de begraafplaats is ongepast."

Dit willen deelnemers Vasthouden (blijven doen), Versterken (meer doen), Vernieuwen (anders doen), Verlaten (niet meer doen):

Vasthouden: Moederdag/vaderdag. Allerzielen-viering en rondleiding Historische Kring is prima; blijven continueren. Geen honden!

Versterken: Activiteiten parallel laten lopen met wensen van nabestaanden. Communiceren via alle mogelijke kanalen. Voorlichting over beheer en dergelijke; het zijn leuke verhalen. Ook educatief. Scholen laten tekenen bijv. Rondleidingen over cultuurhistorie en natuurwaarden. Met respect toegankelijkheid bevorderen, mag ook als rustig park bewandeld worden. Meer onderhoud door de gemeente op de begraafplaats geen verwildering zoals in het verleden op kniehoogte gras, veel onkruid op paden.

Vernieuwen: Honden toestaan. Bankjes plaatsen. Meer bomen planten. Zingende activiteiten aanbieden als kleinschalige, onversterkte muziek-uitvoeringen voor nabestaanden en bezoekers. Meer aandacht voor natuur(beleving). Vioolmuziek is zeer gepast op een begraafplaats. Yoga. Audiotour van families die iets vertellen over hun overleden dierbaren/bijzondere groen.

Verlaten: Weinig maaien op de begraafplaats.

Biodiversiteit

We willen het onderhoud richten op meer groen, meer biodiversiteiten met aandacht voor stadsecologie. Zo vergroten we de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van de begraafplaatsen. Biodiversiteit is de variatie aan planten, dieren en andere levende wezens in de natuur.

- De meeste deelnemers vinden groene, biodiverse begraafplaatsen *heel belangrijk*: "Dood is niet einde, hoort erbij." "Geef ruimte aan andere dingen om problemen op te lossen." Anderen vinden het *belangrijk*: "Sowieso belangrijk, in het algemeen, dus zeker op een begraafplaats." "Veel natuur is belangrijk voor het milieu." "We zijn verantwoordelijk voor onze wereld!" Een enkeling zet een stip bij *niet belangrijk*: "Start eens met een voedselbos! Kinderen betrekken! Etc. etc." Er moet netjes worden gemaaid en gesnoeid, geen verwildering."
- De meeste deelnemers herkennen zich in de uitspraken: "Dat het minder een verdrietige plek is maar ook bv een park."

“Dat het onderhoud zich richt op natuurbehoud en natuurinclusiviteit. De begraafplaatsen zijn een deel van onze groene longen.”

“Het liefst zie ik een begraafplaats verwilderden tot een heemtuin met veel ruimte voor inheemse flora & fauna, weinig onderhoud en hier en daar wat banken voor rust, overpeinzing herinneringen.”

- De *meeste* deelnemers herkennen zich niet in de uitspraak:
“Dat een begraafplaats niet ruimte inneemt voor dode mensen (die er niets meer aan hebben) maar dat zo’n terrein voldoende ruimte heeft voor de mensen die nu leven.”
- Over de volgende uitspraken zijn de meningen verdeeld:
“Dat grafmonumenten een doorleefd uiterlijk blijven houden. Dat is voor mij samen met de rust en het groen de charme van een begraafplaats.”
“Vooral goed onderhoud, dat laat zeer te wensen over.”

Dit willen deelnemers Vasthouden (blijven doen), Versterken (meer doen), Vernieuwen (anders doen), Verlaten (niet meer doen):

Vasthouden: Het is een groene oase in de stad/dorp, veel oude bomen, groen, vleermuizen; rust, mogelijkheden versterken hiervan (korstmossen) en zorgvuldig omgaan met natuurwaarden. Groen hoort bij een begraafplaats, geeft rust en troost. Ook een goede plek voor de biodiversiteit, de cyclus van het leven. Grote bomen, verbinding hemel en aarde. Netjes onderhouden blijven, zie Oude RK Begraafplaats Bussum. Ik zou de identiteit van de begraafplaats aanhouden, waar door nabestaanden voor is gekozen.

Versterken: Veel natuur, is belangrijk voor milieu. Het is net zoiets als een park met mogelijkheden tot ecologisch beheer en versterking van de biodiversiteit ook ivm water- en warmte overlast. Geef de doden een naam, een verhaal, een ‘toekomst’! QR. Kiezen voor veraarden. Meer onderhoud: netjes maaien en snoeien en onkruid en grassen verwijderen. Biodiversiteitsvergroting in ‘t achterhoofd bij veel beslissingen. Waar het kan ecologisch maaien, soorten planten en inzaaien, schuilplaatsen voor uilen, vleermuizen, zoogdieren. Iedereen laten begraven in een Loop kist, net als in Hilversum Noord.

Vernieuwen: Van strak onderhoud naar natuur-inclusiviteit – Heemtuin met aandacht voor grote bomen (bomenwandeling? Begraafplaats als heemtuin – goed idee! Meer ruimte voor grassen (tuinen van Piet Oudolf als voorbeeld). Wegen niet van asphalt, natuurlijker. Ruimte voor veraarden. Rondleiding over natuurwaarden. Korstmossen inventariseren en daarover informatie geven!

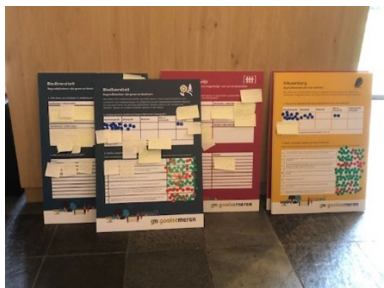
Verlaten: te veel schoonmaken, kappen, opruimen, straktrekken. Geen onderhoud, of minder onderhoud! Bladblazers – juist wel of juist niet.

Om over na te denken

HET VERVOLG

De gemeente benut de oogst om de invulling van de doelstellingen aan te scherpen.

Verschillende deelnemers kunnen en willen een rol vervullen. Met hen neemt de gemeente persoonlijk contact op.

Bijlage 4 Ontwikkelingen 2016 tot nu

In 2016 is het huidige beleidskader voor de begraafplaatsen vastgesteld. Dit kader was gericht op de harmonisatie van de regelgeving voor de begraafplaatsen na de fusie. Het doel was gelijkheid creëren op de verschillende begraafplaatsen in Gooise Meren waarbij unieke karakters van de begraafplaatsen behouden bleven. Hoewel het beleidskader vooral praktisch van aard is zijn er in de periode vanaf 2016 tot nu uiteenlopende gebeurtenissen en ontwikkelingen geweest die invloed hebben gehad op het beleid en de positie van de begraafplaatsen in Gooise Meren.

Begraven

- De Algemene Begraafplaats Muiden is in 2018 geruimd.
- In 2019 en 2023 is een elektrisch voertuig aangeschaft.
- Op de begraafplaatsen in Bussum en Muiderberg zijn in 2024 verzamelgraven gerealiseerd.
- Een bestaand verzamelgraf is heringericht op de begraafplaats in Muiden in 2024.

Cultuurhistorie

- Er vond in 2018 een restauratieonderzoek plaats naar de mogelijkheden om het Rijksmonument De Suikertaart op de Oude Begraafplaats Naarden te kunnen behouden en een nieuwe functie te geven.
- Op begraafplaats Muiden zijn in 2019 QR-bordjes geplaatst voor oorlogsslachtoffers zodat de verhalen niet verloren gaan.
- De Algemene Begraafplaats Muiderberg is in 2020 aangewezen als gemeentelijk monument.
- In 2022 is het toegangshek van de begraafplaats in Muiderberg gerestaureerd.
- Diverse grafmonumenten op de Oude Begraafplaats Naarden zijn gerestaureerd door vrijwilligers.
- Diverse grafmonumenten op de Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum zijn gerestaureerd door de vrijwilligers.
- In 2023 bordjes met QR-codes geplaatst op begraafplaats Muiden om verhalen van de slachtoffers van de Kruitfabriek toegankelijk te maken.
- Het organiseren van een workshop voor vrijwilligers inzake de bescherming van grafmonumenten en korstmossen in het voorjaar van 2024.
- In 2025 is een tijdelijke transparante overkapping geplaatst over Rijksmonument De Suikertaart.

Gebouwen

- Renovatie van de aula van de algemene begraafplaats Bussum in 2020
- De aula's van Muiden en Muiderberg zijn in 2025 weer in beheer van de gemeente gekomen.

Groen

- De bomen langs de hoofdpaden van begraafplaats Nieuw Valkeveen in Naarden zijn vervangen in 2018.
- De grindpaden op verschillende begraafplaatsen zijn omgevormd naar een gazon in 2021, 2022 en 2024.
- Op meerdere locaties zijn extra bloembollen of kruidenmengels aangebracht ter vergroting van de biodiversiteit
- Op de algemene begraafplaats Bussum is in 2023 een bezinningstuin aangelegd.

Productontwikkeling

- Er is samen met nabestaanden een herdenkingsmonument op de Algemene Begraafplaats Muiden gerealiseerd in 2018.
- In 2021 is de achtste begraafplaats aangelegd: de natuurbegraafplaats Naarden.
- Het kinderhofje op de Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats in Bussum is opnieuw ingericht in 2022.
- Bij begraafplaats Nieuwe Valkeveen in Naarden is een natuur-urnenbos aangelegd in september 2022.
- Er zijn urnengraven en een kinderhofje gerealiseerd op de Algemene Begraafplaats in Muiderberg in 2023.
- Op de Algemene Begraafplaats in Bussum is een bezinningstuin geopend in voorjaar 2023.
- In 2024 zijn bomen geplant op de Algemene begraafplaats Bussum die in de toekomst worden uitgegeven als herdenkingsbomen (familie-urnengraf).

Publieke activiteiten

- Er vinden sinds 2018 jaarlijks (m.u.v. de coronajaren) evenementen plaats op de begraafplaatsen zoals rondleidingen, attenties met moederdag & vaderdag, uitdelen van bloembollen.
- Er zijn nieuwe plattegronden geplaatst bij de entree meerdere begraafplaatsen in Bussum in 2022.
- Er zijn informatieborden op de Algemene Begraafplaats Muiderberg (accent vleermuizen) en op de Begraafplaats Nieuw Valkeveen (accent architect Tersteeg) geplaatst in 2022.
- In de aula van de Algemene Begraafplaats Bussum vond het Woonkamerfestival plaats in 2022.
- In het voorjaar van 2023 vond de opening plaats van bezinningstuin op de Algemene Begraafplaats in Bussum met een theatervoorstelling in de aula.
- Vrijwilligers organiseerden meermaals een concert op de Oude Begraafplaats Naarden op Open Monumentendag.

Bijlage 5 Beleid & regelgeving

Wetgeving

Gemeentewet

De begraafplaatsen heffen leges. De tarieven hiervoor variëren per gemeente. De Gemeentewet bepaalt, dat een gemeente per saldo niet winst maken op de leges.

Omgevingswet

Deze wet is op 1 januari 2024 in werking getreden en vervangt 26 wetten op het fysieke domein. In navolging hiervan legt iedere gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de lange termijn vast in een Omgevingsvisie vaststelt. Vervolgens worden deze uitgewerkt in omgevingsplannen en – programma's. Hiermee vervallen de betreffende bestemmingsplannen en verordeningen.

Wet op de lijkbezorging

In de Wet op de lijkbezorging is de regelgeving opgenomen m.b.t. begraven.

De Wet op de lijkbezorging maakt onderscheidt tussen algemene en particuliere begraafplaatsen. Verdere verbijzondering is aan de gemeente. Een gemeente heeft vanuit de Wet op de lijkbezorging de verplichting om te zorgen voor voldoende begraafmogelijkheden voor haar inwoners binnen de gemeentegrenzen.

Hoofdstuk IV is in zijn geheel gewijd aan het sluiten van begraafplaatsen.

Er ligt al jaren een voorstel voor een nieuwe Wet op de lijkbezorging. Hierin is resumeren als nieuwe, toegestane vorm van uitvaartzorg opgenomen. Het is niet bekend wanneer het voorstel behandeld wordt in de Tweede Kamer.

Gemeentelijke verordeningen

Verordening op het beheer en het gebruik van de gem. begraafplaats Gooise Meren 2016

In lijn met de Wet op de Lijkbezorging (artikel 32) is in de gemeente Gooise Meren een verordening vastgesteld die geldig is op zes van de acht begraafplaatsen. In deze verordening zijn regels opgenomen voor de openingstijden, wijze van begraven, type graven, het ruimen van graven etc. Op 4 januari 2016 is deze vastgesteld.

Verordening Oude Begraafplaats Naarden 2017

Deze begraafplaats heeft een eigen verordening vanwege de bijzondere status van de begraafplaats als Rijksmonument. De *Verordening op het beheer en het gebruik van de Oude Begraafplaats van de gemeente Gooise Meren 2017* is vastgesteld op 12 juli 2017.

Uitvoeringsbesluiten

De bovengenoemde verordeningen bieden het college de mogelijkheid voor een aantal artikelen nadere regels vast te stellen. Dit gebeurt in de uitvoeringsbesluiten. Het betreft regels over het onderhoud van graven, regels over grafbedekkingen en regels over de graftypen. Deze uitvoeringsbesluiten worden regelmatig geactualiseerd zodat snel ingespeeld kan worden op veranderingen in uitvaartmogelijkheden.

Gemeentelijk beleid

Beheervisie Oude Begraafplaats Naarden (2004)

Samen met de Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats is de beheervisie gemaakt en in 2004 vastgesteld door de Raad van Gemeente Naarden. Deze beheervisie geeft het spanningsveld tussen de dagelijkse praktijk van het bijzetten in graven en groenonderhoud enerzijds en de monumentenstatus anderzijds weer. In 2007 volgde het deelplan Groen als eerste uitwerkingsplan en in 2012 het deelplan Graven en opstellen.

Het voornemen is om op korte termijn de beheervisie te evalueren en te herzien.

Visie Buitenruimte (2018)

De Visie Buitenruimte geeft een beeld van de gewenste toekomst met prettige, toegankelijke en veilige plekken, die met aandacht zijn ingericht en worden onderhouden en beheerd. Om dat te bereiken hebben we uitgangspunten geformuleerd voor de inrichting en kwaliteit van de buitenruimte en de

gebouwen. Je kunt het zien als spelregels die aansluiten bij de vraag van bewoners, ondernemers en bezoekers, nu én in de toekomst. Deze uitgangspunten hebben betrekking op dienstverlening, participatie, duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid, leefbaarheid en identiteit. Per waardevolle bezitting zijn deze uitgangspunten uitgewerkt in de Visie Buitenruimte. Voor de bezitting begraafplaatsen zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- Groene, monumentale oases
- Breder bekend maken.
- Iedere begraafplaats heeft zijn eigen specifieke kenmerken.
- We zorgen dat mensen zich welkom voelen.
- Oog en oor voor gebruikers.
- We onderhouden en beheren onze begraafplaatsen goed.
- We houden trends en ontwikkelingen bij.
- We willen de aula in Bussum aantrekkelijker maken.

Erfgoed Gooise Meren Visie en uitvoeringsprogramma 2020

Gemeente Gooise Meren beschikt over een bijzondere diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen verdeeld over de vier kernen, Muiden, Muiderberg, Naarden en Bussum. De kernen en het buitengebied laten de sporen van het verleden zien. Daarbij gaat het zowel om materieel erfgoed zoals archeologische vondsten, gebouwde en groene monumenten en cultuurlandschappen, als om immaterieel erfgoed zoals verhalen en tradities. Het is dan ook van belang om vast te leggen hoe we als gemeenschap voor nu en in de toekomst het erfgoed behouden, versterken en de (maatschappelijke) meerwaarde inzetten. Erfgoed vormt een belangrijke pijler in onze Omgevingsvisie. De Erfgoedvisie geeft een beschrijving van een omgevingsgericht perspectief voor de komende jaren.

Biodiversiteitsactieplan (2021)

Groen en biodiversiteit kunnen niet los van elkaar worden gezien en de laatste jaren is een toenemende belangstelling voor biodiversiteit waar te nemen. De mate van biodiversiteit hangt af van vele factoren, zoals de grootte van het gebied, de variatie in soorten planten en de aanwezige biotopen. Met behulp van de benoemde doelsoorten kunnen wij in de uitvoering sturen op maatregelen die voor de doelsoorten effectief zijn. Gelijktijdig weten wij dat vele andere soorten meeprofiten van deze maatregelen waardoor de biodiversiteit in onze gemeente omhoog gaat. In het biodiversiteitsactieplan zijn concrete maatregelen opgenomen waar en hoe de biodiversiteit binnen onze gemeente versterkt kan worden.

Actieplan inclusie 2022-2025, iedereen doet mee (2022)

Gemeente Gooise Meren streeft naar een inclusieve samenleving, waaraan iedere inwoner op alle terreinen kan deelnemen. Gooise Meren stimuleert dat belemmeringen worden weggenomen en dat geen verschil meer wordt gemaakt naar leeftijd, migratieachtergrond, genderoriëntatie, inkomen, beperkingen of andere uitsluitingsgronden. Dit nieuwe actieplan pleit voor aanhoudende aandacht voor bewustwording, communicatie en ervaringsdeskundigheid en intensiveert de aandacht voor de thema's lhbt, migratieachtergrond en de inclusieve arbeidsmarkt.

Omgevingsvisie (2023)

Samen wonen, werken, ondernemen en recreëren in een groen en historisch gebied. Dat is de titel van de omgevingsvisie waarin beschreven is waar de gemeente naar toe wil. De doelen voor de toekomst van onze leefomgeving zijn samengebracht in de Schijf van Vijf van Gooise Meren. Die geeft richting aan een gezonde toekomst, via deze omgevingsvisie, maar straks ook bij het beoordelen van plannen en ideeën. De Schijf van Vijf bestaat uit vijf ambities:

- Samen werken en veilig op weg in de regio
- Samen leven in buurt, wijk en gemeente
- Natuur- en erfgoedparels (de mooie plekken met natuur en geschiedenis) verder versterken
- Verduurzaming als vliegwiel voor de toekomst (we gebruiken het duurzaam maken van de gemeente om ook andere doelen te halen)
- De leefomgeving (nog) mooier en gezonder maken

Beleidskader duurzaamheid (2024)

De gemeente werkt in het kader van de landelijke klimaatdoestellingen al langer aan duurzaamheid. Dit doen we op verschillende thema's: energietransitie, biodiversiteit, klimaatadaptatie, circulaire samenleving, voedseltransitie en mobiliteit. Eerder is het Afwegingskader Duurzaamheid (2021) opgesteld om keuzes voor duurzaamheidsmaatregelen in Gooise Meren gericht te kunnen afwegen. Dit is een handvat voor het bepalen van beleidsdoelen en -maatregelen dat gebruikmaakt van de internationaal erkende Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). Hierop voortbordurend ligt er een integraal beleids-

kader duurzaamheid (2024). Het duurzaamheidsbeleid vormt zo een overkoepelend kader waarin we het verband leggen tussen verschillende beleidsvelden en ook keuzes kunnen maken in hoe we duurzaamheid in de brede zin aanvliegen.

Visie gebedshuizen (2024)

De visie op gebedshuizen is een handvat voor de zorgvuldige omgang met de gebouwde nalatenschap van geloofsgemeenschappen. De gemeente heeft als doel om gebedshuizen als centrale ontmoetingsplek in de wijk te behouden voor maatschappelijke initiatieven, ook als de religieuze functie vervalt. Daarmee blijven onze religieuze gebouwen bewaard en blijft ons gedeelde erfgoed zichtbaar. Begraafplaatsen zijn onderdeel van deze visie omdat van oudsher begraafplaats vaak in en rondom gebedshuizen werden aangelegd.

Uitvoeringsnotities

Ruimingsbeleid 'Ruimte voor de toekomst' (2016)

Voor het goed functioneren van de begraafplaatsen is het van belang dat op de begraafplaatsen actief geruimd wordt. Actief ruimen van graven draagt in grote mate bij aan de begraafplaatsexploitatie. Het ruimen van graven is echter geen dagelijks routine en dient altijd met de nodige zorg uitgevoerd te worden. Dit is de reden dat ruimingsbeleid is ontwikkeld. Op deze wijze wordt bij het ruimen van graven deskundig en met respect gehandeld. Dit ruimingsbeleid is op 12 juli 2016 vastgesteld.

Geschiedenis in steen (2019)

De vele grafmonumenten op de begraafplaatsen vormen als het ware het geschiedenisboek van onze gemeente. Om te voorkomen dat grafmonumenten zomaar verdwijnen zijn criteria opgesteld om te bepalen welke grafmonumenten waardevol zijn. Voorafgaand aan het ruimen van graven wordt beoordeeld of een grafmonument op basis van de criteria behouden moet blijven. Op 7 mei 2019 is deze uitvoeringsnotitie vastgesteld.

Beheerplan Begraafplaatsen (2022)

Dit plan beschrijft hoe de gemeentelijke begraafplaatsen kunnen bijdragen aan de doelstellingen van Gemeente Gooise Meren en die van haar inwoners voor de periode 2022-2025. In het beheerplan zijn de kaders voor de wijze waarop het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen wordt uitgevoerd beschreven voor de onderdelen bomen, graven, groen, meubilair en verhardingen. Het vormt de basis voor het uitvoeringsplan begraafplaatsen en de programmabegroting.

Bijlage 6 Ontwikkelingen en trends⁸

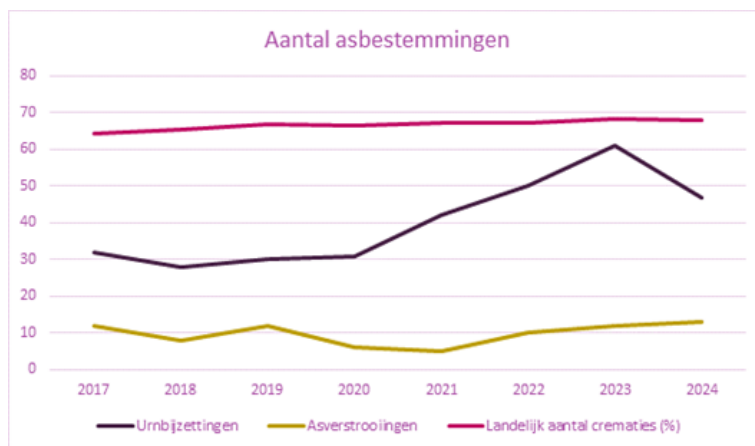
Uitvaarttrends

In het verleden werd iedere overledene begraven, vaak in of bij een kerk. Sinds die tijd is er veel veranderd. Begraafplaatsen werden aangelegd, vanaf 1955 is cremeren wettelijk toegestaan en sinds twintig jaar bestaan natuurbegraafplaatsen. Tegenwoordig wordt gesproken over resumeren en veraarden als nieuwe vormen van lijkbezorging. In deze paragraaf worden de diverse vormen van lijkbezorging en uitvaarttrends kort toegelicht.

Cremeren

In 2003 vonden landelijk voor het eerst meer crematies plaats dan begrafenissen. De laatste jaren lijkt het aantal crematies te stabiliseren. In 2024 werd 67,85% van de overledenen gecremeerd. De verwachting is dat dit percentage in de toekomst nog iets verder zal oplopen.⁹

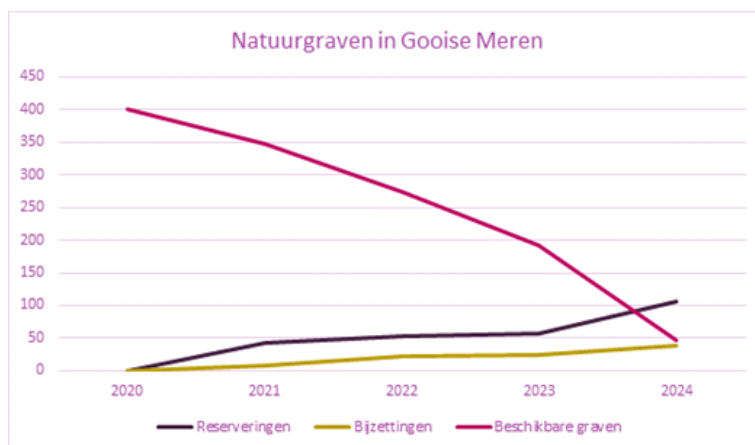
In Gooise Meren vonden in 2024 47 urnbijzettingen en 13 asverstrooiingen plaats. In onderstaande grafiek zijn de gegevens vanaf 2017 te zien.

Natuurbegraafplaatsen

Sinds 2003 worden in heel Nederland natuurbegraafplaatsen aangelegd. Een natuurbegraafplaats onderscheidt zich omdat de doelstellingen onder meer gericht zijn op verbetering van de natuur. Het gaat om een uitgiftetermijn voor lange tijd of er heerst eeuwigdurende grafrust. In Gooise Meren is een deel van de begraafplaats Nieuw Valkeveen geschikt gemaakt voor natuurlijk begraven.

De natuurbegraafplaats Naarden is geopend in juni 2021. In 2024 hebben er 39 begrafenissen plaatsgevonden. In onderstaande grafiek zijn de gegevens sinds 2020 te zien.

⁸) In de tekst zijn uitspraken opgenomen in gedachtenwolkes. Deze komen uit de enquête Gooise Meren Spreekt

⁹) Cijfers ontleend aan CBS. Aantallen - LVC (lvc-online.nl)

Resomeren ¹⁰

Resomeren, ook wel alkalische hydrolyse, watercrematie of biocrematie, is een nieuwe vorm van lijkbezorging (zie bijlage 7 voor meer informatie). Op dit moment is resomeren van overleden mensen nog niet wettelijk toegestaan in Nederland. In november 2020 nam het kabinet resomeren als toegestane vorm van lijkbezorging op in de vernieuwde Wet op de lijkbezorging (Wlb). Deze conceptwet ligt ter besluitvorming klaar en kan ieder moment behandeld worden in het parlement.

Veraarden ¹¹

Humusatie, ookwel humaan composteren, ookwel veraarden genoemd, is ook een nieuwe vorm van lijkbezorging (zie bijlage 7 voor meer informatie). Op dit moment is veraarden van overleden mensen nog niet toegestaan in Nederland en is dit ook nog niet opgenomen in de vernieuwde Wet op de lijkbezorging. In meerdere landen wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar deze mogelijkheid. De indruk is dat veraarden duurzamer is dan resomeren en cremeren.

Meer diversiteit in uitvaartwensen

De maatschappij is divers, we leven in Nederland moet veel verschillende groepen samen. Zo zijn er begraafplaatsen voor verschillende geloofsovertuigingen. Zeker sinds de corona-jaren is te zien dat meer groeperingen een wens hebben om een uitvaart in Nederland vorm te geven. Vaak is de wens voor eeuwigdurend grafrecht een factor die ertoe leidt dat er eigen begraafplaatsen worden aangelegd. Denk hierbij bijv. aan een toename van islamitische begraafplaatsen in Nederland. Gemeentelijke begraafplaatsen zijn van oudsher algemene begraafplaatsen waar iedereen begraven kan worden. In Gooise Meren zijn, behoudens de twee katholieke begraafplaatsen (nog) geen speciale graven of grafvelden voor specifieke groeperingen.

Heel belangrijk dat er andere vormen van 'begraven' zijn zoals hindoeïstisch of islamitisch

Individualisering van het afscheid

Een trend die al langer zichtbaar is en steeds nadrukkelijker wordt toegepast is een individueel afscheidsmoment. Een uitvaartdienst wordt niet langer vormgegeven aan de hand van een vast stramien maar met veel aandacht voor hoe de persoon, van wie afscheid wordt genomen, was. Dat heeft ook gevolgen voor de begraafplaatsen en de aula's op de begraafplaatsen. Om ruimte te bieden voor deze individuele invulling vraagt dit een flexibele houding van de (medewerkers van de) begraafplaatsen en ruime keuzemogelijkheden op de begraafplaatsen. Daarbij gaat het niet alleen om de keuze van de laatste rustplaats maar ook om de mogelijkheid om het afscheid of de herdenking vorm te geven in de aula's, ceremonieplaats op de natuurbegraafplaats of in de openlucht op een van de begraafplaatsen.

Ik kan mij wel voorstellen dat wanneer iemand is overleden die heel veel van jazz hield, dit ook op de begraafplaats zou moeten kunnen.

Ruimte voor het afscheid van dieren

Begraafplaatsen zijn in het algemeen bestemd voor overleden personen. Echter (huis)dieren worden tegenwoordig vaak beschouwd als onderdeel van het gezin of de familie. Een trend die hiermee samenhangt is dat bij het afscheid moeten nemen van een (huis)dier mensen vaker overgaan tot een ceremonie en een begrafeniscrematie. Op dit moment zijn er geen mogelijkheden voor het bijzetten van een (huis)dier op één van de begraafplaatsen in de Gooise Meren. Ook zijn de mogelijkheden voor het begraven van een (huis)dier in de regio beperkt.

Maatschappelijke rol van begraafplaatsen

Begraafplaatsen zijn bijzondere locaties in een gemeente. Het is een plek die de identiteit van de gemeenschap laat zien. Het zijn historische, groene rustpunten in een hectische omgeving maar bovenal zijn het de locaties waar mensen hun geliefden bijzetten en herdenken. Dat maakt dat veranderingen op een begraafplaatsen veel emoties op roepen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op uiteenlopende maatschappelijke ontwikkelingen die ook spelen op de begraafplaatsen.

¹⁰)Bron voor tekst over resomeren: *De begraafplaats van de toekomst, Van hoofd naar hart*, van LOB

¹¹)Bron voor tekst over veraarden: de website van LOB

Ik vind het belangrijk dat 'mijn' begraafplaats rust en respect

Behoud erfgoed

Begraafplaatsen zijn plaatsen waar al eeuwenlang afscheid wordt genomen van dierbare overledenen en waar deze herdacht worden. Naar mate graven ouder worden gaat de plek van rouw over in een plek van geschiedenis. Culturele en historische ontwikkelingen van tientallen jaren, soms zelfs eeuwen, zijn terug te vinden op enkele hectaren. Het is belangrijk om bij ontwikkelingen op een begraafplaats oog te houden voor het behoud van de cultuurhistorie. In bepaalde gevallen is het mogelijk om het erfgoed te behouden maar wel een nieuwe functie te geven aan het graf of grafmonument.

Kinderen met geschiedenis/levensbeschouwing meenemen naar verschillende begraafplaatsen zodat ze er meer informatie over mee krijgen.

Op de begraafplaatsen bevinden zich vele bijzondere en unieke grafmonumenten. Deze grafmonumenten vertellen een verhaal over de geschiedenis van Gooise Meren en haar inwoners. De grafarchitectuur die zichtbaar is bij oude grafmonumenten zegt veel over de tijd van realisatie maar ook over de lokale ontwikkeling van de gemeenschap. Het is belangrijk om deze verhalen te kunnen blijven vertellen zodat mensen zich verbonden (gaan) voelen met de begraafplaatsen. Een grote rol in deze verhalen spelen uiteraard de inwoners die begraven liggen op de begraafplaatsen. Dit zijn niet alleen notabelen en personen die een zekere bekendheid genoten in de kernen van Gooise Meren en omgeving maar ook gewone burgers die een bijzondere grafsteen hebben gekregen of door een bijzondere gebeurtenis bekendheid hebben gekregen.

Openstelling en toegankelijkheid

Hoewel de meningen verschillen, is te merken dat steeds meer mensen begraafplaatsen zien als mooie ontmoetingsplaatsen waar ruimte is voor herdenking en bezinning. Landelijk zien we dat begraafplaatsen zich daarom steeds meer openstellen, ook voor bezoekers die niet voor een specifiek graf komen. Een bredere openstelling heeft ook gevolgen voor de toegankelijkheid van begraafplaatsen. Het wordt steeds belangrijker om te zorgen dat begraafplaatsen ook daadwerkelijk toegankelijk zijn voor iedereen. Dat houdt in dat de gebouwen, paden en voorzieningen moeten zijn afgestemd op de inclusie-samenleving die wij in Gooise Meren willen zijn.

Verbinding

Begraafplaatsen zorgen voor verbinding op vele vlakken. Bezoekers van graven hebben de mogelijkheid om een verlies persoonlijk te herdenken en te verwerken of om contact te leggen met mensen die soortgelijke emoties (h)erkennen. Sommige mensen hebben de intrinsieke motivatie om uit respect goed voor graven te zorgen en zetten zich vrijwillig in op één van de begraafplaatsen. Naast voldoening voor de vrijwilliger levert dat ook sociale verbinding op tussen de vrijwilligers onderling.

Ik zou samen met betrokkenen het terrein willen helpen onderhouden.

Begraafplaatsen kunnen daarnaast een rol spelen in de (her)integratie in het arbeidsproces. De overzichtelijkheid in het werk op de begraafplaatsen, de rust die er heerst en de groene omgeving dragen bij aan een fijne werkomgeving waar iemand weer stappen kan zetten in het werkproces. In de afgelopen jaren is gebleken dat meerdere mensen dankzij een traject op de begraafplaatsen weer een plek vonden op de arbeidsmarkt.

Verzelfstandiging van begraafplaatsen

De laatste jaren worden steeds meer gemeentelijke begraafplaatsen zelfstandig. Hierdoor verandert de relatie tussen de begraafplaats en de gemeente. Een verzelfstandigde begraafplaats wordt beheerd door een rechtspersoon, zoals een stichting of een onderneming die een eigen begroting heeft en ook verantwoordelijkheid draagt hiervoor. Ook mag een zelfstandige begraafplaats eigen diensten betrekken. In hoofdstuk 8 van dit beleidskader wordt een aantal mogelijke scenario's beschreven voor de relatie tussen Gemeente Gooise Meren en haar acht begraafplaatsen.

Duurzaamheid op de begraafplaats

Gooise Meren onderschrijft de landelijke klimaatdoelstellingen om in 2050 volledig duurzaam, klimaat-neutraal en circulair te zijn. Als gemeente hebben wij onze eigen rol in het bereiken van deze doelen

en zetten we maximaal in om de SDG's te halen. Hiermee begint het beleidskader Duurzaamheid dat in 2024 is vastgesteld. Ook de begraafplaatsen zijn van belang voor het behalen van deze doelstelling.

Biodiversiteit

Binnen de gemeente vormen groen en biodiversiteit een belangrijk thema dat ook wordt uitgedragen aan en door bewoners en wordt geborgd in het beleid en beheer. De mate van biodiversiteit hangt af van vele factoren, zoals de grootte van het gebied, de variatie in soorten planten en aanwezige biotopen. Maar ook factoren zoals temperatuur en water spelen een rol bij biodiversiteit. Juist begraafplaatsen dragen, mede door de vaak rustige groene omgeving, bij aan biodiversiteit. Daarnaast hebben de vele grafmonumenten waarde voor de biodiversiteit. Denk bijvoorbeeld aan korstmossen die groeien op (natuurstenen) grafmonumenten.

Klimaatadaptatie

In Gooise Meren worden de gevolgen van klimaatverandering gevoeld. Hittestress, wateroverlast, fijnstof, stikstof, allemaal onderwerpen die ook in deze gemeente spelen en effect hebben op de begraafplaatsen. Net als elders in de gemeente, de gevolgen van klimaatverandering in meer of mindere mate zichtbaar. Op begraafplaats Nieuw Valkeveen is bijvoorbeeld te zien dat de ooit gekozen haag- en boomsoorten te lijden hebben onder de toenemende hitte. Begraafplaatsen kunnen een positieve (verkoelende) bijdrage leveren aan de omgeving vanwege het vele groen dat er vaak te vinden is. Echter, de grafmonumenten (met name de zerken) en de paden zorgen voor veel hitte. Het is daarom goed om bij ontwikkelingen op een begraafplaats rekening te houden met klimaatverandering. Een voorbeeld hiervan is het aanbrengen van extra bomen (=koeling) die vervolgens als herdenkingsbomen kunnen worden uitgegeven., maar ook de omvorming van paden naar graspaden.

De begraafplaats die ik bezoek in Gooise Meren, bezoek ik vanwege het vele groen, vanwege de ecologische waarde, het bijzondere klimaat en als het warm is, is het daar lekker koel.

Circulariteit

Circulariteit gaat om het principe dat grondstoffen na gebruik opnieuw kunnen worden ingezet. Ook op begraafplaatsen kan dit principe worden ingezet. Zo wordt bladafval in de herfst weer gebruikt als meststof voor de vele hagen op de begraafplaatsen. Ook grafmonumenten komen door het materiaalgebruik in aanmerking voor hergebruik.

Sinds 2018 is de gemeente Gooise Meren als een van de eerste gemeenten aangesloten bij het initiatief Circle Stone. Dit initiatief zet zich in voor het hergebruik van afgedankte grafmonumenten. Alle grafmonumenten die wij niet zelf kunnen hergebruiken op de begraafplaatsen bieden wij bij steenhouwerijen aan voor hergebruik.

Een andere vorm van hergebruik is het hergebruiken van een grafmonument op het graf zelf. Sinds de openstelling van de Oude Begraafplaats Naarden (2013) gebeurt dit incidenteel. Het graf wordt geruimd en heruitgegeven terwijl de nieuwe rechthebbende het oude grafmonument van dat graf opknaapt en weer op het graf laat plaatsen.

Energietransitie

In Gooise Meren willen we bijdragen aan de landelijke doelstelling om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit doen we door energie te besparen waar dat kan en energie te gebruiken uit duurzame (lokaal opgewekte) bronnen. Op de begraafplaatsen staan (monumentale) panden. Deze panden worden waar mogelijk net als ander maatschappelijk vastgoed verduurzaamd om energie te besparen en als het kan geschikt gemaakt om energie duurzaam op te wekken. Daarnaast is ook bij het beheer van de begraafplaatsen aandacht voor het inzet van duurzamer materieel om een bijdrage te leveren aan de energietransitie.

Bijlage 7 Nieuwe uitvaartvormen

Resomeren

Algemene informatie

Resomeren, ook wel alkalische hydrolyse, watercrematie of biocrematie, is een nieuwe vorm van lijkbezorging. Op dit moment is resomeren van overleden mensen nog niet wettelijk toegestaan in Nederland. In november 2020 nam het kabinet resomeren als toegestane vorm van lijkbezorging op in de vernieuwde Wet op de lijkbezorging (Wlb). Deze concept wet ligt ter besluitvorming klaar en kan ieder moment behandeld worden in het parlement.

Net zoals bij een begrafenis of een crematie wordt het lichaam in een kist of lijkwade gelegd voor de uitvaart c.q. afscheidsceremonie. Bij resomeren wordt de overledene na de uitvaartceremonie, zonder kist in een installatie geplaatst. De kleding van de overledene dient volledig biologisch afbreekbaar te zijn, zoals een wollen of katoenen omhulsel. Er kunnen geen persoonlijke spullen aan de overledene meegegeven worden. De kist blijft volledig achter en zou kunnen worden hergebruikt.

Bron: https://www.bbc.co.uk/news/resources/1dt-sh/dissolving_the_dead (website in het Engels, met zeer duidelijke aanvullende informatie)

Marktonderzoek

Uit het klanttevredenheidsonderzoek dat gemeente Gooise Meren dit jaar verrichtte onder uitvaartondernemers blijkt, dat zes van de dertien uitvaartondernemers denken dat er behoefte is aan resomeren. Ook hebben zes ondernemers wel eens een vraag van een klant ontvangen over resomeren. Deze vragen gaan over wat resomeren is en wanneer het wettelijk toegestaan is. Eén ondernemer zegt al een aantal aanvragen te hebben voor resomeren.

In 2016 heeft MediaTest in opdracht van Yarden een onderzoek gedaan naar resomeren. Uit dit onderzoek blijkt, dat Nederlanders geen zwaarwegende bezwaren hebben tegen een nieuwe vorm van lijkbezorging, mits de keuzevrijheid voor iedereen maar overeind blijft. Mensen die nu kiezen voor cremeren zullen, naar verwachting, sneller voor resomeren kiezen dan mensen die bewust kiezen voor begraven. Volgens het onderzoek door MediaTest overweegt een kwart van de Nederlandse bevolking, nadat zij de informatie over resomeren hebben gelezen, dat deze nieuwe vorm van lijkbezorging hun keuze vormt voor de eigen uitvaart. Vooral het beoogde milieueffect is voor deze groep een belangrijk argument om deze nieuwe methode te overwegen. Ook de verwachte lagere kosten worden genoemd als reden om deze vorm van lijkbezorging te overwegen.

Argumenten voor resomeren	Argumenten tegen resomeren
Resomeren is een veilig alternatief voor begraven of cremeren	Mensen maken zich zorgen over wat er gebeurt met de vloeistof waarin de overledene is opgelost. Dit kan worden geloosd in bijvoorbeeld het riool
Er zijn weinig grondstoffen nodig	De overledene kan niet elk soort kleding aan. Kleding moet bestaan uit materialen die goed kunnen hydrolyseren (bijvoorbeeld wol en zijde)
De kist kan hergebruikt worden. Daardoor is het duurzamer zijn dan cremeren of begraven	
Er blijft geen menselijk DNA achter in het restproduct	
Er wordt bij resomeren minder energie gebruikt dan bij cremeren	
Sieraden blijven onbeschadigd bij resomatie	
Kunstheupen, kunstknieën kunnen worden hergebruikt	

De vraag is, of gemeente Gooise Meren moet investeren in resomeren. De investering bestaat uit de inkoop van een resomeerinstallatie voor zo'n 400.000 euro. Ook moet er ruimte gereserveerd worden voor de installatie. De afmetingen van de installatie zijn ongeveer 1,83 meter hoog, 1,22 meter breed en 3,05 meter lengte. Daarnaast worden er per resomatie personele kosten gemaakt voor de alkalische hydrolyse. Deze kosten zijn vergelijkbaar met die bij cremeren. Net als bij een begrafenis of een crematie wordt het lichaam in een kist of lijkwade gelegd voor de uitvaart c.q. afscheidsceremonie. Bij resomeren wordt de overledene na de uitvaartceremonie, zonder kist in een installatie geplaatst. De kleding van de overledene dient volledig biologisch afbreekbaar te zijn, zoals een wollen of katoenen omhulsel. Er kunnen geen persoonlijke spullen aan de overledene meegegeven worden. De kist blijft volledig achter en zou kunnen worden hergebruikt.

Veraarden ¹²

Humusatie, oftewel humaan composteren, oftewel veraarden, is ook een nieuwe vorm van lijkbezorging. Op dit moment is veraarden van overleden mensen nog niet toegestaan in Nederland en is het ook nog niet opgenomen in de vernieuwde Wet op de lijkbezorging. In meerdere landen wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar deze mogelijkheid.

Veraarden is een proces waarbij het lichaam in een cocon ligt. De cocon is gevuld met fijne snippers van onder andere stro en hooi, en is voorzien van zuurstoftoevoer en meetsensoren, die de temperatuur en humiditeit nauwlettend in de gaten houden en indien nodig aanpassen. Door middel van een langzame geautomatiseerde wiegbeweging wordt de zuurstofverdeling binnen in de cocon gereguleerd. Zo transformeert het lichaam in circa veertig dagen in compost, waarin nog wel botdelen te vinden zijn, zoals dat ook na cremen en resomeren het geval is. De botdelen worden apart gecremuleerd en vervolgens weer samengevoegd met de aarde, waarna het veraardingsproces is voltooid.

De hoeveelheid elektriciteit die de cocon in veertig dagen nodig heeft voor ventilatie, sensortechnologie en het langzame wiegen, is minder dan een huishouden van vier personen in twee, drie dagen verbruikt. Met nieuwe cocons zal het verbruik nog verder dalen is de verwachting.

Dit zou betekenen dat veraarden duurzamer is dan cremen en resomeren. Wel dient rekening te worden gehouden met vrijkomende aarde, welke een nieuwe bestemming moet krijgen. Het gaat om zo'n 150 liter aarde (circa 55 kilo) per veraarding.

¹² Bron voor tekst over veraarden: de website van LOB

Bijlage 8 Financiën begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen is sprake van inkomsten vanuit de leges die worden geheven. Het gaat om inkomsten vanuit uitvaarten, grafrechten en onderhoudsrechten. Van belang voor de inkomsten zijn niet alleen de hoogte van de leges maar vooral het aantal uitvaarten en het aantal uitgiftes van graven op een van de begraafplaatsen. In onderstaande grafieken is het aantal uitvaarten en het aantal uitgiftes van graven opgenomen. Daarin is te zien dat er de laatste jaren sprake is van een lichte toename van het aantal uitvaarten en uitgegeven graven.

Uitvaartzorg (62% van de uitgaven)

Dagelijks beheer 19%

Om de begraafplaatsen te beheren, het uitvoeren van de uitvaartzorg mogelijk te maken en het beheren van de begraafplaatsadministratie worden er personele en andere, dagelijkse kosten gemaakt.

Begraven 24%

De primaire functie van de begraafplaatsen is om te voorzien in de uitvaarten van overledenen. Het verzorgen van uitvaarten en bijzetten van asbussen levert naast de kosten voor de uitvoering ook een inkomstenstroom op die bijdraagt aan de kostendekking van de begraafplaatsen.

Productontwikkeling 2%

Door in te spelen op veranderende wensen en gewoonten m.b.t. begraven, rouwen en herdenken en deze mogelijk maken ontwikkelen wij nieuwe producten. Naast de kosten voor de realisatie van nieuwe producten wordt hiermee een inkomende geldstroom gegeneerd die bijdraagt aan voldoende dekking van de kosten van de begraafplaatsen.

Exploitatie gebouwen 17%

Op de begraafplaatsen staan gebouwen die eigendom zijn van de gemeente en die we onderhouden. Het gaat bijvoorbeeld om de aula op Nieuw Valkeveen, de aula en beheerderswoning op de Algemene Begraafplaats Bussum, maar ook om opslagruimtes. De aula's zijn hoofdzakelijk in gebruik voor hun primaire functies. De kosten betreffen het dagelijks beheer (schoonmaak etc.), vaste lasten (energie,

water etc.) en onderhoud. Alleen vanuit het gebruik van de aula's is sprake van een marginale bijdrage aan de inkomsten van de begraafplaatsen.

Biodiversiteit (onderdeel van Groenbeheer 34%)

De begraafplaatsen zijn in totaal iets meer dan 17 hectare groot en bestaan voor een groot deel uit groen. Het groenbeheer is gericht op het instandhouden van het aanwezige groen (ruim 8 km aan hagen bijv.) en het vergroten van de biodiversiteit. Van de 34% wordt op dit moment een klein deel besteedt aan het vergroten van de biodiversiteit (circa 2%).

Cultuurhistorie (Beheer erfgoed 2%)

Verschillende begraafplaatsen zijn rijks- of gemeentelijk monument en tellen monumentale graven. Met een beperkt budget streven wij ernaar om deze begraafplaatsen en de betreffende graven deskundig en tegen zo realistisch mogelijke kosten te beheren. Ook zoeken we naar inkomende geldstromen, zoals rijks- of provinciale subsidies en vormen van civic crowdfunding. Verder zetten wij in op vrijwilligers die een deel van het onderhoud of de restauraties op zich nemen.

Open & toegankelijk (Publieke activiteiten 2%)

Een belangrijke doelstelling van Gemeente Gooise Meren is de begraafplaatsen zoveel mogelijk open te stellen en toegankelijk te maken voor een zo groot mogelijk publiek. Deze publieksactiviteiten zijn bedoeld om de waarden van de begraafplaatsen onder de aandacht van het publiek te brengen en daarmee de maatschappelijke waarden van de begraafplaatsen te vergroten. Belangrijk hierbij is dat er rekening wordt gehouden met de primaire functies van de begraafplaatsen, namelijk begraven en een plek bieden om te rouwen en te herdenken.

Bijlage 9 Benchmark legestarieven begraafplaats

In onderstaande tabel is een vergelijking gemaakt tussen de tarieven van 2024 in de regio Gooi & Vechtstreek van de meest voorkomende tarieven op een begraafplaatsen ¹³.

omschrijving	wijdemeeren	hilversum	huizen	laren	eemnes	blaricum	Bussum	Naarden	Muiden	gemiddeld tarief in 2024
grafrechten										
algemeen graf (10 jaar) incl onderhoud *	€ 1.965,00	€ 882,00	€ 1.190,60	€ 863,90	€ 1.890,00	€ 868,79	€ 835,00	-	-	€ 1.268,88
natuurgraf	-	€ 6.555,00	-	-	-	-	-	€ 5.500,00	-	€ 6.027,50
particulier graf (10 jaar) *	€ 1.884,00	€ 1.184,00	€ 876,00	€ 891,46	€ 1.476,00	€ 777,12	€ 865,00	€ 1.250,00	€ 865,00	€ 1.023,07
verlenging (5 jaar) *	€ 1.619,00	€ 590,00	€ 438,00	€ 445,20	€ 724,00	€ 388,03	€ 430,00	€ 625,00	€ 430,00	€ 508,78
urnengraf per 10 jaar *	€ 1.141,50	€ 800,00	€ 1.444,60	€ 338,67	€ 359,00	€ 340,59	€ 460,00	€ 460,00	€ 460,00	€ 544,97
verlenging (5jaar) *	€ 1.293,00	€ 400,00	€ 573,25	€ 169,60	€ 167,50	€ 170,56	€ 230,00	€ 230,00	€ 230,00	€ 271,36
urnennis per 10 jaar *	€ 1.276,50	€ 800,00	-	€ 307,93	€ 320,50	-	€ 460,00	-	€ 460,00	€ 469,69
verlenging (5 jaar) *	€ 1.260,00	€ 400,00	-	€ 154,76	€ 164,00	-	€ 230,00	-	€ 230,00	€ 235,75
kindergraf per 10 jaar *	€ 1.507,50	€ 593,00	€ 438,00	€ 267,65	€ 708,50	€ 269,17	€ 480,00	€ 480,00	€ 480,00	€ 464,54
verlenging (5 jaar) *	€ 1.619,00	€ 296,00	€ 219,00	€ 137,80	€ 354,00	€ 135,38	€ 240,00	€ 240,00	€ 240,00	€ 232,77
reserveren graf 5 jaar	-	-	-	-	-	-	€ 300,00	€ 300,00	€ 300,00	€ 300,00
begraven										
begraven vanaf 12 jaar (nieuw graf) *	€ 937,00	€ 1.218,00	€ 1.758,05	€ 1.664,20	€ 1.651,00	€ 1.673,62	€ 1.200,00	€ 1.200,00	€ 1.200,00	€ 1.342,98
begraven 1-12 jaar (nieuw graf) *	€ 639,00	€ 609,00	€ 1.406,35	€ 237,44	€ 1.651,00	€ 561,78	€ 588,00	€ 588,00	€ 588,00	€ 652,20
begraven < 1 jaar (nieuw graf) *	€ 233,00	€ 609,00	€ 1.054,75	€ 237,44	€ 591,00	-	€ 294,00	€ 294,00	€ 294,00	€ 364,63
begraven asbus	€ 357,00	€ 287,00	€ 327,45	€ 380,54	-	€ 382,69	€ 230,00	€ 230,00	€ 230,00	€ 303,09
bijzetten asbus in nis	€ 159,00	€ 287,00	€ 148,30	€ 380,54	€ 402,00	-	€ 230,00	€ 230,00	€ 230,00	€ 258,36
verstrooien as	€ 266,00	€ 75,00	€ 144,05	-	€ 251,00	€ 238,78	€ 198,00	€ 198,00	€ 198,00	€ 196,10
uitzoeken graf	€ 84,00	-	-	€ 89,04	-	€ 89,54	€ 92,00	€ 92,00	€ 92,00	€ 89,76
grafbedekking										
vergunning monument *	€ 193,00	€ 69,00	€ 74,05	€ 132,50	€ 140,00	€ 133,25	€ 110,00	€ 110,00	€ 110,00	€ 109,85
onderhoudsrecht										
onderhoud particulier graf (per jaar)	€ 101,00	€ 185,00	€ 184,80	€ 178,80	-	€ 179,09	€ 125,00	€ 125,00	€ 125,00	€ 150,46
onderhoud kindergraf (per jaar)	-	€ 88,20	€ 61,05	€ 91,16	-	€ 91,68	€ 62,00	€ 62,00	€ 62,00	€ 74,01
onderhoud urnengraf (per jaar)	-	€ 88,20	€ 61,05	€ 91,16	-	€ 91,68	€ 62,00	€ 62,00	€ 62,00	€ 74,01
overig										
gebruik aula (uur)	€ 292,00	€ 267,00	-	€ 143,10	€ 152,00	€ 143,91	€ 260,00	€ 260,00	-	€ 216,86
gebruik aula zonder begrafenis (uur)	-	€ 432,00	-	€ 295,74	-	€ 297,41	€ 360,00	€ 360,00	-	€ 349,03
verlengen aula (per halfuur)	€ 146,00	€ 134,00	-	-	-	-	€ 80,00	€ 80,00	-	€ 110,00
inschrijven in register	€ 44,00	€ 40,00	€ 17,90	€ 32,86	-	€ 33,05	-	-	-	€ 33,56
beeld & geluid	-	-	-	-	-	-	€ 48,00	-	-	€ 48,00

* het hoogste tarief is uit de berekening van het gemiddelde gehouden wegens grote afwijking van het tarief

¹³ Rood gearceerde vakken betekent dat het tarief boven het gemiddelde zit, groen gearceerde vakken betekent dat het tarief onder het gemiddelde tarief zit.

Bijlage 10 Uitwerking scenario's rol gemeente – begraafplaatsen

De gemeente Gooise Meren kent acht gemeentelijke begraafplaatsen. Ieder van de begraafplaatsen heeft een eigen karakter door een unieke mix van kenmerken. Deze kenmerken bepalen samen de waarden die de begraafplaats vertegenwoordigt. Het kan gaan om culturele, economische, toeristische, maatschappelijke en ecologische waarden. In de uitgangspunten van het college voor de begraafplaatsen, zoals vermeld in het coalitieakkoord, staat het beschermen van deze waarden centraal.

Alle elementen tezamen bepalen de haalbaarheid van mogelijke scenario's voor de relatie tussen de gemeente Gooise Meren en de acht gemeentelijke begraafplaatsen.

Vijf scenario's zijn onderzocht waarvan 3 scenario's in potentie haalbaar zijn:

- Scenario I: Alle acht gemeentelijke begraafplaatsen in Gooise Meren blijven in handen van de gemeente;
- Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen;
- Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit.

Aangezien scenario I uitgaat van de huidige situatie is hieronder alleen voor de andere twee scenario's per begraafplaats aangegeven welke gevolgen het betreffende scenario heeft.

Algemene Begraafplaats Bussum

Algemene Kenmerken

Deze begraafplaats is de grootste begraafplaats van de gemeente en vormt ruimtelijk gezien een geheel met de Nieuwe Rooms-Katholieke begraafplaats. Het oudste gedeelte is aangewezen als gemeentelijk monument. Op deze begraafplaats bevinden zich de meeste uitvaartmogelijkheden zoals algemene graven, diverse asbestemmingen en diverse particuliere graftypen. Op deze begraafplaats staat ook een aula met familiekamer.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de algemene begraafplaats Bussum is dat een nadeel vanwege haar monumentenstatus, ecologische en maatschappelijke waarde. Zeker gezien de ligging aan de rand van de bebouwde kom, wordt de begraafplaats door omwonenden gebruikt voor ommetjes in het groen.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit

Van alle begraafplaatsen heeft deze begraafplaats de meeste kans dat een marktpartij geïnteresseerd is in overname van de exploitatie. De begraafplaats biedt voldoende ruimte voor ontwikkeling als een crematorium of een resomeerinstallatie. Het uitbesteden betekent ook, dat de gemeente alleen beperkte invloed heeft op het beheer en onderhoud van erfgoed, groen en biodiversiteit door afspraken hierover vast te leggen in een overeenkomst. Bij verandering van beleid op deze terreinen dient de overeenkomst dan aangepast te worden waarbij de gemeente afhankelijk is van de medewerking van de exploitant. Bovendien bepaalt een marktpartij in dit geval de tarieven en stelt het verdienmodel mogelijk boven de andere waarden van de begraafplaats.

Algemene begraafplaats Muiden

Algemene Kenmerken

Dit is de kleinste begraafplaats van Gooise Meren en de enige gemeentelijke begraafplaats in Muiden.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. Een ander aandachtspunt is dat een tekort op de begroting van de stichting ten laste van de gemeentebegroting komt. Gelet op de geringe hoeveelheid uitvaarten per jaar op deze begraafplaats is dat een reële mogelijkheid.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit

Gelet op de zeer beperkte omvang van de begraafplaats, de hoge grondwaterstand en het zeer lage aantal uitvaarten per jaar is het niet te verwachten dat een marktpartij geïnteresseerd is in de overname van deze begraafplaats.

Algemene begraafplaats Muiderberg

Algemene kenmerken

Dit is de oudste begraafplaats van Gooise Meren en de enige gemeentelijke begraafplaats in Muiderberg. Deze begraafplaats ligt middenin bebouwd gebied en is goed toegankelijk, en daarmee van belang voor groene ommetjes. Het groen op de begraafplaats is belangrijk in het kader van klimaatadaptatie en verkoeling voor de omgeving. De begraafplaats is aangewezen als gemeentelijk monument.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de Algemene Begraafplaats in Muiderberg is dat een nadeel vanwege haar monumentenstatus en de waarde van de begraafplaats voor de biodiversiteit.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit
De Algemene Begraafplaats in Muiderberg is grotendeels een gemeentelijk monument en telt één Rijksmonument. Als de exploitatie van deze begraafplaats uitbesteed wordt, betekent dit, dat de gemeente alleen invloed heeft op de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats voor zover deze wettelijk is beschermd. Ook de ecologische waarde van de begraafplaats blijft beperkt tot de wettelijke bescherming van soorten die voorkomen op de begraafplaats. Gelet op de beperkte omvang van de begraafplaats, de monumentale waarden en het lage aantal uitvaarten per jaar is het niet te verwachten dat een marktpartij geïnteresseerd is in de overname van deze begraafplaats.

Natuurbegraafplaats Naarden

Algemene kenmerken

De jongste begraafplaats en in 2021 geopend. De begraafplaats is gelegen in een bosrijke omgeving en is verbonden met begraafplaats Nieuw Valkeveen. De gehele begraafplaats draait om het behouden en verder versterken van de natuur op deze locatie.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de Natuurbegraafplaats Naarden is dat een nadeel vanwege haar natuurlijke karakter.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit
De Natuurbegraafplaats in Naarden heeft een specifiek, groen en biodivers karakter. Het grootste deel van de beschikbare graven is al gereserveerd. Gelet op het specifieke karakter en de intentie om nooit graven te ruimen is het niet te verwachten dat een marktpartij geïnteresseerd is in de overname van deze begraafplaats.

Nieuwe Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum

Algemene kenmerken

Ook dit is een katholieke begraafplaats (gewijde grond) die in 1974 gemeentelijk is geworden. Deze begraafplaats is verbonden met de algemene begraafplaats Bussum en vormt ruimtelijk gezien door 1 begraafplaats mee. Hoewel de begraafplaats geen monumentenstatus heeft kunnen delen van de begraafplaats wel beschouwd worden als lokaal cultureel erfgoed (priestergraven, zustergraven). De begraafplaats kent een kinderhofje en de voormalige aula is sinds 2001 een columbarium.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de Nieuwe Rooms-Katholieke begraafplaats Bussum is dat een nadeel vanwege de maatschappelijke waarde. Ook kan de begraafplaats niet los gezien worden van de algemene begraafplaats Bussum.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit Van alle begraafplaats heeft deze begraafplaats in combinatie met de algemene begraafplaats Bussum de meeste kans dat een marktpartij geïnteresseerd is in overname van de exploitatie. Op deze twee begraafplaatsen vinden de meeste uitvaarten plaats in een jaar.

Het uitbesteden betekent ook, dat de gemeente alleen beperkte invloed heeft op het beheer en onderhoud van erfgoed, groen en biodiversiteit door afspraken hierover vast te leggen in een overeenkomst. Bij verandering van beleid op deze terreinen dient de overeenkomst dan aangepast te worden waarbij de gemeente afhankelijk is van de medewerking van de exploitant. Bovendien bepaalt een marktpartij in dit geval de tarieven en stelt het verdienmodel mogelijk boven de andere waarden van de begraafplaats.

Nieuw Valkeveen

Algemene kenmerken

Deze begraafplaats is gelegen in een bosrijke omgeving en ontworpen door de architect Dirk Tersteeg. De begraafplaats is aangewezen als gemeentelijk monument.

De begraafplaats kent vele uitvaartmogelijkheden en een aula. Mede door de ligging is de begraafplaats ook in ecologisch opzicht van belang.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van Nieuw Valkeveen in Naarden is dat een nadeel vanwege haar monumentenstatus en vanwege de waarde voor de biodiversiteit. Daarnaast heeft dit scenario in het algemeen twee aandachtspunten. Ten eerste komt een tekort op de begroting van de stichting ten laste van de gemeentebegroting. Daarnaast is er geen koppeling met Burgerzaken meer, waardoor actualisatie van rechthebbenden lastig wordt. Zeker voor Nieuw Valkeveen is dit een nadeel aangezien hier lange tijd eeuwigdurende graven zijn uitgegeven.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit Nieuwe Valkeveen is een gemeentelijk monument. Vanwege het uitgangspunt, dat we cultureel erfgoed vieren in Gooise Meren, is het van belang, dat de gemeente invloed heeft op het beheer en onderhoud van monumenten. Als de exploitatie van deze begraafplaats uitbesteed wordt, betekent dit, dat de gemeente alleen invloed heeft op de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats voor zover deze wettelijk beschermd is. Ook de ecologische waarde van de begraafplaats wordt dan beperkt beschermd. Bovendien bepaalt een marktpartij in dit geval de tarieven. Daarom is scenario III niet van toepassing.

Oude Begraafplaats Naarden

Algemene kenmerken

Een van de oudste begraafplaatsen en als enige aangewezen als Rijksmonument. De begraafplaats is compact van oppervlakte maar wel groen ondanks de sobere opzet. Sinds enkele jaren worden hier weer graven uitgegeven. Het beheer van de begraafplaats wordt in samenwerking met een stichting van vrijwilligers uitgevoerd.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de Oude Begraafplaats van Naarden is dat een nadeel vanwege haar monumentenstatus en de waarde van de begraafplaats voor de biodiversiteit. Een ander aandachtspunt is dat een tekort op de begroting van de stichting ten laste van de gemeentebegroting komt. Gelet op de geringe hoeveelheid uitvaarten per jaar op deze begraafplaats is dat een reële mogelijkheid.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit

De Oude Begraafplaats in Naarden is een Rijksmonument en telt tien individuele Rijksmonumenten. Als de gemeente Gooise Meren de exploitatie van deze begraafplaats uitbestedt, betekent dit, dat de gemeente alleen invloed heeft op de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats voor zover deze wettelijk beschermd is. Gelet op de beperkte omvang van de begraafplaats, de monumentale waarden en het lage aantal uitvaarten per jaar is het niet te verwachten dat een marktpartij geïnteresseerd is in de overname van deze begraafplaats.

Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum

Algemene kenmerken

Dit is een katholieke begraafplaats (gewijde grond) die in 1974 gemeentelijk is geworden. Deze begraafplaats wordt onderhouden door vrijwilligers die een overeenkomst hebben afgesloten met de gemeente. De gehele begraafplaats is aangewezen als gemeentelijk monument. De begraafplaats kent alleen particuliere graven en is nagenoeg vol.

Relevante scenario's

Scenario II: Gemeente Gooise Meren verzelfstandigt één of meer begraafplaatsen

Hoewel de begraafplaats bij verzelfstandiging beschikbaar blijft en toegankelijk is voor alle inwoners, kleven er ook nadelen aan. Zo heeft de gemeente beperkte invloed op de wijze van beheer en onderhoud van groen, erfgoed en biodiversiteit. In het geval van de Oude Rooms-Katholieke Begraafplaats Bussum is dat een nadeel vanwege haar monumentenstatus en de maatschappelijke waarde. De overeenkomst met de vrijwilligers vormt een extra belemmering voor verzelfstandiging.

Scenario III: Gemeente Gooise Meren besteedt de exploitatie van één of meer begraafplaatsen uit

Als de gemeente Gooise Meren de exploitatie van deze begraafplaats uitbestedt, betekent dit, dat de gemeente alleen beperkte invloed heeft op het beheer en onderhoud van erfgoed, groen en biodiversiteit. Ook kan de gemeente de maatschappelijke waarde van de begraafplaats niet beschermen, terwijl de begraafplaats nu door vrijwilligers wordt onderhouden. Deze overeenkomst met de vrijwilligers vormt een extra belemmering voor het uitbesteden van de begraafplaats. Daarom is scenario III niet van toepassing.

Onhaalbare scenario's

Naast bovenstaande drie scenario's zijn er opties die voor de begraafplaatsen in Gooise Meren niet haalbaar of uitvoerbaar zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om het volledig afstoten (verkoop) of sluiten van de begraafplaatsen. Bij deze opties geldt dat de gemeente de volledige zeggenschap verliest over de begraafplaatsen en niet langer voldoet aan het vereiste vanuit de Wet op de lijkbezorging om minimaal één begraafplaats te hebben. Ervaringen van elders geven bovendien aan dat marktpartijen niet geïnteresseerd zijn in het aankopen van begraafplaatsen, tenzij er mogelijkheden zijn voor het realiseren van een (winstgevend) crematorium. Dat laatste is in Gooise Meren niet haalbaar, vanwege meerdere nabijgelegen crematoria in de regio.

Een goede overweging is hoe we kunnen stoppen met het hebben van begraafplaatsen.

Daarnaast is het sluiten van begraafplaatsen geen mogelijkheid, omdat op alle begraafplaatsen nog bijzettingen plaatsvinden. Naast de maatschappelijke onrust van het sluiten van een begraafplaats moet rekening te worden gehouden met een groot financieel nadeel vanwege het moeten compenseren van lopende grafrechten. Beide scenario's beschouwen we om deze reden als niet haalbaar en zijn daarom niet nader uitgewerkt.

Algemene aandachtspunten

Iedereen is welkom

In Gooise Meren streven we naar inclusief beleid, ook voor de begraafplaatsen. Dit betekent, dat de begraafplaatsen sociaal, fysiek, financieel en m.b.t. taal toegankelijk zijn. De toegankelijkheid van begraafplaatsen als ontmoetingsplek voor een groter publiek is een doelstelling van de gemeente Gooise Meren. Zij stelt hieraan belangrijke randvoorwaarden. Het gaat hier om het waarborgen van een maatschappelijke waarde die aandacht vraagt voor de toekomst. Scenario I biedt voor een inclusief beleid de beste mogelijkheden om aandacht te geven aan deze wensen. Bij de andere twee scenario's moeten de wensen van tevoren worden vastgelegd in een convenant of overeenkomst, bijsturing of aanscherping van het beleid wordt dan lastiger.

Toekomstbestendig en groen

Duurzaamheid en klimaatadaptie zijn belangrijke aandachtspunten van de gemeente Gooise Meren. Deze aspecten zijn vooral de laatste paar jaar nadrukkelijker in beeld is gekomen. De begraafplaatsen vormen grotere groenelementen in de verschillende kernen. Tezamen zijn ze iets meer dan 17 hectare groot. Hoewel het bij alle drie de scenario's mogelijk is om hier aandacht aan te geven door het uitgangspunt dat de gemeente toekomstbestendige en groene begraafplaatsen nastreeft vast te leggen in een convenant of overeenkomst, biedt scenario I de meeste ruimte om dit uitgangspunt vorm te geven. Ook bij toekomstige andere (politieke) ontwikkelingen biedt scenario I de beste mogelijkheden om deze door te voeren op de begraafplaatsen.

Kostendekkendheid van 50%

De kosten van de begraafplaatsen aan het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen liggen hoger dan de inkomsten. Deels komt dit door de overhead die wordt toegerekend aan alle producten waar leges voor worden gerekend. Indien gekozen wordt voor scenario III dan ligt de verantwoordelijkheid voor de exploitatie bij de marktpartij. Afhankelijk van de overeenkomst die wordt gesloten is er sprake van inkomsten (erfpacht of huur van de grond/gebouwen) of uitgaven voor de gemeente. Bij scenario II wordt de exploitatie door een stichting georganiseerd. De gemeente blijft echter wel verantwoordelijk voor eventuele tekorten (potentieel financieel risico). Hier tegenover staat dat de gemeente meer invloed heeft en enige mate van sturing op de ontwikkelingen van de begraafplaatsen.

Begraafplaatsbeheer en -administratie

Ten slotte speelt een praktisch facet van begraafplaatsbeheer een rol bij de verschillende scenario's. Voor een goede begraafplaatsadministratie is het van belang dat de gegevens van de rechthebbende actueel blijven. Dit heeft invloed op bijv. het verlengen van grafrechten (=inkomsten). Indien de begraafplaatsadministratie door de gemeente wordt uitgevoerd is het mogelijk om een koppeling te maken met de basisregistraties van de gemeente. De gegevens van de rechthebbende blijven daardoor automatisch actueel. Zodra een mate van verzelfstandig wordt gekozen (scenario II en scenario III) dan is deze koppeling wettelijk gezien niet langer toegestaan. De stichting of marktpartij is dan zelf verantwoordelijk voor het actueel houden van de gegevens en mag geen gebruik maken van de basisregistratie van de gemeente. Dit gegeven brengt kosten met zich mee die terugverdiend moeten worden bij de exploitatie van de begraafplaats. Aangezien de gemeente verantwoordelijk is voor een financieel tekort bij scenario II geldt dat met name voor scenario II als nadeel.